Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the ima-ges to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

N:R 49 (1612) A. 30:DE ÅRG.

UPPLAGA A

ILLUSTRERAD TIDNING FÖR KVINNAN OCH HEMMET

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

SÖNDAGEN DEN 2 DECEMBER 1917.

HUFVUDREDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.

RED.-SEKRETERARE: ELISABETH KREY-LANGE.

KYSSEN. AF AUGUSTE RODIN.

När Karl XII höll hof i Lund. Ett 200-årsminne.

Af Otto Lundh.

DET ÄR EN NATT SOM NU PÅ SLÄTtens strand:
likt spökfantomer spridda träd och hus.
Regn öser ned, och blytung himmelsrand
ej släpper fram en minsta strimma ljus.
— Blott doft mot stranden storms och böljas brus —
I dunklet drunkna alla dygn och år
så svunna hän som suckars tunga sus.
— Men han, som stödd mot stenens skyddsskärm står,
hvart månne än hans fjärranblick i mörka natten går?

Tillbaka färdas tanken, mil för mil
som järnhård ynglingskropp tillryggalagt
i molnig dag, i vintrig skur och il-
och genom dödens svarta, trånga schakt.
Han höjt sitt anlete, och blickens makt
liksom en knif igenom dunklet skär.
Från tyst och höstnattsödslig Skånetrakt
hans tanke honom blixtsnabbt bakåt bär
till växlingar i dag, som nu blott dunst och skugga är.

Han ser sig själf i stridens lust och nöd,
i enslig bragd sin ungdom ge förspilld,
sin själ och kropp. Igenom skräck och nöd
han stormar oberörd — men aldrig vild.
Och aldrig från den högsta fara skild
han kräfver icke mer än själf han ger.
— Hur mången stöp med fåfängt åtrådd bild
för själens syn — mot hvilken ömt han ler
i döden än? — Och själf han ej sin hemstad återser.

Men nu i natt, när allt är mörkt och tyst,
de tränga fram ändock, de bleke män
med gråa smärtans drag, som döden kysst
och som ej nå'nsin se sitt land igen.
Dock de begråtas... Han har ingen vän —
Knappt önskad åter har han Sverige nått
igenom hinder aldrig resta än.
Och kanske, när hans segerhopp förgått,
han längtat, att hans kind fått smekts till glömska af ett skott.

— Tungt röra sig trots tankens snabba syn
de skuggestalter, minnet manar upp:
Med brusten blick i gråa dödmanshyn
de röra sig i ändlös, ljudlös trupp. — — —
Men från en fjärran boning gal en tupp. —
Rödt strimmar det vid blygrå österrand.
Och fram ur dunklet stiger stilla upp
hans öfvergifna, arma, trötta land.
Och omedvetet lyfter han liksom till ed sin hand.

En ed — hvem hörde den? — Med slättens vind,
som fram i stillnat klarnad dagsrymd går,
försvann ohörbart ord som skogens hind,
så ljudlöst skyggt, så utan skönjbart spår.
Och åter fram den ensamt starke går
sin egen raka bana som förut
i några skygga rons och hvilans år,
tills under sorg och lättnad får ett slut
det epos ingen fullt förstått och ingen tyder ut.

Karl XII. Efter en gravyr.

*

För icke länge sedan var det 200 år sedan Karl XII efter 15 års bortovaro landsteg på Sveriges jord. Detta skedde som bekant på Skånes sydkust ej långt från Trelleborg, vid den s. k. Stafstenen, en på stranden upprätt stående större sten, bakom hvilken konungen lär ha sökt en smula skydd mot det svåra regnvädret, tills dagningen tillät resans fortsättande. Hvilka känslor och tankar kunna ha sysselsatt hans själ, då han efter alla faror och äfventyr ändtligen kände sitt lands grund under fötterna men ännu bunden af ett ogenomträngligt mörker — en symbol måhända af den dunkla och svåra riksituationen — måste vaka in dagen i det oväädersbrusande hafvets omedelbara närhet? Vid meditationen häröfver, inför dubbelsekelminnet nyligen, togo tankarna ofvanstående strofers form.

Från Trelleborg begaf sig konungen först till Ystad. Denna stad hade han redan tidigare, för 16 år sedan, vid ett par tillfällen gästat. Hvad som nu förmådde honom att för ett par månader förlägga sin vistelse dit är tämligen dunkelt. Om det varit fråga om en vanlig människa kunde man ju tänka sig, att det varit blott för rekreationens skull. När det nu rör Karl XII, är det väl troligast, att han, visserligen i trygghet för fienden men ändå i större närhet af honom än i Stockholm, ville orientera sig och se till, hvad som närmast måste göras. I hvarje fall var det säkerligen en befarad rysk-dansk invasion från Öresund, som kom honom att fram på hösten 1716, sedan han lämnat Ystad i februari, välja Lund till högkvarter. Det problem bland de många, som med den suveräna tystnad rörande sina motiv han gärna iakttog, här lämnats till besvarande, ha svenska historici ganska allmänt kommit lätt ifrån genom att i de flesta fall ej fästa vikt vid, att det var från Skåne, Karl XII regerade sitt land de sista åren. I hvarje fall är det ett faktum, som måste fastslås, att han aldrig återsåg Stockholm, sedan han 1700 vid det stora nordiska krigets utbrott lämnade denna stad, och att han med korta afbrott vistades i Lund samt där hade sitt högkvarter och sin regering från början af september 1716 till den 11 juni 1718.

Lund var vid denna tid ett synnerligen idylliskt och oansenligt samhälle, som uteslutande genom den vördnadsvärda, ehuru tämligen förfallna domkyrkan samt det en tynande tillvaro förande universitetet skilde sig från en större bondby. De krokiga gatorna, längs hvilka boskapen drefs hem om kvällarna, omgåfvos af strödda småhus mellan trädgårdar, grönsakstäppor och tobaksland, inhägnade af stengärden och torkade enrisbuskar. År 1711 hade en eldsvåda förstört 36 gårdar, så att säkerligen många tomter lågo öde, och år 1712 hade pesten härjat och gjort det ödsligt äfven i många af de kvarstående husen. Vallarna, på hvilka 10 år senare den unge studenten Karl Linnæus fann så många botaniska rariteter, lågo oförstörda och grönskande, ehuru säkerligen ej vidare höga, och de dem afbrytande s. k. stadsportarna utgjordes helt visst blott af en grind eller slagbom.

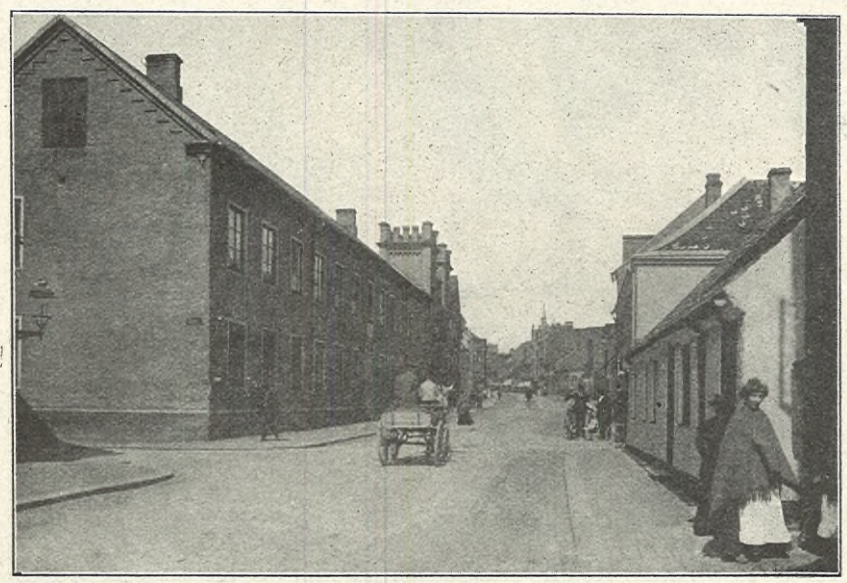
Katedralskolan i Lund. Det hus där Karl XII hade sitt residens.

Man är ej fullt säker på, hvilken dag Karl kom till Lund. Jöran Nordberg uppger den 2 september 1716, men andra underrättelser göra, som Ovennerstedt påpekar, troligt, att det först var den 6, och att det var i Hälsingborg han inträffade den 2. Till Skåne kom han då närmast från sitt besök hos systern på Vadstena slott.

Långt ner i Södergatan i ett tvåvåningshus, som tillhörde teol. professorn M. Hegardt tog konungen sitt högkvarter. Byggnaden ingår numera i Karolinska katedralskolans komplex och försedd med en minnestafla, som hugfäster dess egenskap af kungligt residens 1716—18. Det var säkerligen ett af den tidens mest rymliga och förnämliga hus.

Prenumerationspris:

Vanliga upplagan:		Praktupplagan:	
Helt år	Kr. 7.50	Helt år	Kr. 9.50
Halft år	» 3.90	Halft år	» 5.—
Kvartal	» 2.50	Kvartal	» 3.50
Månad	» 1.30	Månad	» 1.50

Iduns byrå och expedition, Stockholm, Mästersamuelsg. 45.

Redaktionen: Riks 16 46. Allm. 98 03 Kl. 10—4.
Red. Högman: Riks 86 60. Allm. 4 02. Kl. 11—1.
Verkst. direktören kl. 11—1.
Expeditionen: Riks 16 46. Allm 61 47. Kl. 9—5
Annonskont.: Riks 16 46 Allm. 61 47. Kl. 9—5
Riks 86 59. Allm. 43 04.

Annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:

30 öre efter text. 35 öre å textsida. 20% förhöjning för särskildt begärd plats.	Utländ. annonser: 35 öre efter text 40 öre å textsida. 20% förh. för särsk. begärd plats.

Taffeltäckaren Hultman omtalar, huru han här inrättade sig. "Det kongl. högkvarteret lät H:s M:t uppreparera, kamrar med allehanda dyra och kostbara gevär samt många rara porträtter." Vidare upplyser Hultman, att "H:s M:t lät där uppbygga två nya stall samt uppreparera en därvarande trädgård. På gården lät han uppgräfva en ny kostbar brunn med pump och allt tillbehör, hvilken gaf godt vatten." Detta är så godt som allt hvad man vet om det dåvarande residensets utseende, som numera är helt och hållet förändradt. Feif har ytterligare annoterat, att konungen lät bryta upp nya dörrar och företog andra ändringar i inredningen, och A. Tidström berättar, att 1756 ännu sågs ett rum i de svenska färgerna, blått och gult, från Karls tid, samt att i husets trädgård fanns "en ansenlig hop fruktträd, 2 fiskdammar med rudor samt sköna häckar af berberis, liguster och avenbok."

Hofhållningen tycks för öfrigt ha försiggått utan mycken yttre ståt. Ingen skiltvakt var ställd utanför huset, och följderna häraf framgå också af rådstuguprotokollen, hvari berättas, att "qvinfolket Boel Olofsdotter" vid Mårtenstiden "kapat en höna och en gås" i kongl. hofvet. Hon bedyrade, att hon "funnit sagda creatur utanför dörren," men måste tillstå, att de ej följt henne godvilligt. Någon slags vakt tycks därpå ha befunnits nödig, ty "gamble för afskedade soldaten Johan Blom" anställdes för att i kungl. maj:ts hof hålla uppsikt på att inga tiggare och landstrykare skulle tränga in och göra oljud samt för att köra ut hundarna från hofvet.

Stor flit rådde tydligen i envåldshärskarens tillfälliga residens, att döma af, att Feif skrifver, att han kl. 3 på morgonen måste vara hos konungen med sina papper och föredragningar; "Den sittningen kunde räcka till klockan 7; så kom han igen straxt efter middagen och fick hålla i till kl. 8—9." Konungens rekreation bestod i dagliga ridter utåt bygden. Hans "hof- och drabantpredikant" Rhyzelius berättar, huru han vid Uppåkra by upphanns af konungen, som frågade, hvart han skulle taga vägen på sina apostlahästar? "Till Malmö, till general Skytte," löd svaret. "Ja, då skall jag båda för magistern", sade konungen, hvars ärende i Malmö var så fort uträttadt, att han på återvägen ånyo mötte Rhyzelius och sade, att han bådat.

På Lundagård företogs för öfrigt dagligen excercis och mönstringar, dels med en af akademiens studenter bildad, frivillig drabantkår, dels med trupper, som sammandrogos här. Från dessa mönstringar kvarlefver ännu en och annan typiskt karolinsk episod, som då vid en mönstring en gammal dragon steg fram och begärde att få sitt afsked af ålderdomsskäl. "Ja, om du kan skaffa en lika bra karl i stället," lär konungen ha utlåtit sig. — "Nej, det kan icke f—n'„ svarade dragonen och ställde ånyo in sig i ledet.

Mycken apparat tycks borgerligheten för öfrigt icke ha funnit nödigt att sätta i scen för att mottaga det höga besöket. Första gången stadens rådhusprotokoll omtalar konungens närvaro sker detta i följande, tämligen krassa form:

"Såsom H:s Kongl. Majestät, vår allernådigste konung, har mycket onådigt upptagit att gatorna icke blifva renhållne och anbefallt H:s Exc. Ombudsrådet, högvälb. Herr Baron Fahlström antyda borgmästaren, att såframt därvid ingen ändring förspörjes, huru svårt anseende därpå skall medfölja. Alltså föreställde herr borgmästaren rådman Santhesson, huru oförsvarligen af honom är gjordt, att han, som hafver inseende med gatornas renhållande, därvid icke visat större flit och sorgfällighet, med utlåtande, att där orenligheten icke kommer bort, han nödgas till sin exculpation angifva sådant på höga vederbörande ställen, då han ville vara ursäktad om hr rådman S. något vidrigt vederfores. Rådman S. beder att hr borgmästaren ville göra bevisligt att han i något mål försummat sig. Hr borgmästaren förmenar att det är bevis nog med orenligheten, som ligger för ögonen på gatorna, hvarföre han måste mottaga snubbor och tilltal; utsändande nu fiskalen Wilhelm Nilsson att se om icke orenligheten ligger på gatorna nedre vid Kungl. Maj:ts regemente. Hvilken kom tillbakars och berättade att orenlighet ligger på gatan."

Svartbrödraklostret i Lund. Rahmn foto.

Äfven vid ett par senare tillfällen läses i rådstugoprotokollen anmärkningar mot gatornas tillstånd tydligen påkallade af konungens närvaro i staden. Vidare varnades borgarna för att låta sina svin löpa in i kungl. hofvet, då de i så fall komme att gifvas till hospitalet.

Akademiens berömda kraft vid denna tid var professorn i logik och metafysik Andreas Rydelius, som under universitetets upplösningstillstånd efter det danska infallet 1709 och peståret 1712 hållit samman en liten lärjungeskara, med hvilken han vandrat omkring i byarna. R., som fått sin professorsfullmakt undertecknad af Karl i Bender, fick af större akademiska konsistoriet i uppdrag att författa en dikt för betygande af universitetets glädje öfver konungens återkomst till Sverige. Detta kväde, som trycktes och finnes i bevar, skall enligt angifvande under titeln sjungas till melodien: "Jesus är min vän den bäste" och bör med sin de trettio långrandiga verserna genomgående gudsnådeliga betraktelseton ej ha gjort något vidare muntrande intryck på föremålet. Den fullständiga titeln är "Syndens och Bönens, Straffets och Nådens Wanckel-Wicht vid Hans Kongl. Maj:tz Wår Aldranådigaste Konungs, Carl dän XII:tes Icke mindre kära än underbara Ankomst till sina Nordiska länder, som, till ett nytt märcke av Guds stora Nåd skedde på Luciæ-Dag, Anno 1715. Betrachtad, och uti en enfaldig Wijsa på dän Kongl. Carol. Chorens wägnar i Gudelig acht uthgifwin af A. Rydelius." Det gör ett egendomligt och rent rörande intryck att se, huru filosofen här handskas med sitt eget modersmål, ehuru han helt säkert var en af dem som förstod äfven detta bäst på den tiden; han sägs ju vara den som "lärde filosofin tala svenskt tungomål". Det talas t. ex. om att "Bönens Pärla lilla Wägit Synde-Klimpen opp", att kung Karl "sitt hopp till Himblen ställde Med ett himmelsk Tolamod Hvad på honom Hunden skällde Han le'll i sin Kamp bestod." — Vidare heter det bl. a. i den naiva relationen af hjältekonungens öden, att "moskovit och sax" fått "näsan lång som Babels Torn" och skaldestycket slutas med önskan:

Gud mitt Hiärtas Wijsa höre,
— och sin Trogna giöre Säll:
Gud, tin Wijsdom platt förstöre
Wärldens Gud Machiawell.

Den 20 september 1716 visade sig konungen första gången på universitetet. Händelsevis stod det algebraekvationer på svarta taflan, och professor Konrad Quensel fick genast hålla en föreläsning öfver dem. Sedan åhörde konungen disputationen om en thes om sinnesförnimmelserna af med. professor J. Döbeln. Därefter brukade konungen bevista alla högtidligheter vid universitetet och åhörde ofta föreläsningar och disputationer. Han gaf också direkt anledning till att föreläsningar började hållas på svenska. Förut höllos de efter tidens sed på latin, hvilket språk konungen mycket väl förstod, men han frågade i alla händelser efter åhörandet af en föreläsning af Anders Rydelius, om det icke kunde gå för sig att föreläsa på svenska "till nationens heder." R. lofvade försöka och gjorde det sedermera.

På tal om konungens lärda relationer från denna tid må nämnas, att han under sin vistelse i Lund uppvaktades bl. a. af så illustra män som Olof Rudbeck, Jesper Svedberg, Polhem och Swedenborg. För de båda senare lär majestätet ha demonstrerat sin äfven af Voltaire i hans Karl XII:s-historia omnämnda teori, om olämpligheten af att ha 10 till grundtal, då det vid halfvering gåfve ändlösa bråk och ingen kub eller kvadrat innehölls däri. I detta afseende ansåg han att 8 eller 16 vore att föredraga såsom varande lätta att halfvera och det ena utgörande en kub af 2, det andra en kvadrat af 4. Allra bäst vore dock 64, som inbegrep bådadera och som dividerad med 2 kunde reduceras till enhet. Då de båda herrarne invände, att ett sådant tal vore för svårt att handtera, använde konungen natten till att utarbeta en tabell, som visade, att svårigheterna lätt nog kunde öfvervinnas.

Sedan kung Karls förtroendemän från gamla tider antingen blifvit borta i kriget, råkat i onåd eller eljes hade förhinder, var det uteslutande nya män i hans omgifning. Görtz, som nu blef den inflytelserikaste rådgifvaren, kom efter sin misslyckade mission till Holland och Frankrike via Preussen och Ryssland till Lund och bodde under denna

Sänd Edra Klädningar, Blusar, Kappor till Kemisk Tvättning eller Färgning, Gardiner, Möbeltyger, Kuddar m. m. rengöras snabbt och omsorgsfullt hos A.-B. C. O. Borgs söners Fabriker LUND.

Kungl. Hofjuvelerare K. ANDERSON Juveler och Guld Praktkatalog gratis och franco Stockholm och Göteborg.

tid i det ännu kvarstående dominikanerklostret vid Svartbrödersgatan.

Det uppgifves att den till följd af kungens närvaro orsakade inkvarteringen — af hvilken den lilla staden fann sig rätt beträngd — med hofstat, militär, civila tjänstemän och främlingar, skall ha uppgått till omkring 500 personer. "Främlingarna" voro i flera fall af ett högst exotiskt slag. De utgjordes till största delen af fordringsägare från turktiden, kosackhetmaner, muhammedanska paschor och judar, som följt konungen först till Stralsund och därpå, efter hvad det sägs, genom Karls eget ingripande beredts tillfälle att komma öfver till Sverige och vänta ut sin likvidering. Denna utanordnades också om än ej utan svårigheter och med tillhjälp af Görtz' beryktade präglingar, hvarpå fordringsägarna en efter en undandrogo staden sina pittoreska företeelser. En pascha från Bender lär ha blifvit så förtjust i ett par turkiska böcker, som han funnit på universitetsbiblioteket, att han erbjudit sig att taga dem i likvid för sin fordran. Detta kunde ju emellertid ej gå för sig, och ifrågavarande osmanska verk lära alltså fortfarande vara tillfinnandes inom Böckernas hus på Helgonabacken. En son till den af förutnämnda anledning i Lund vistande förre kosackhetmanen Filip Orlik Grigori, har också en tid studerat vid universitetet.

De turkiska "björnarna" voro helt imponerade af konungens makt att göra koppar likvärdigt med silfver, men de goda lundaborna tyckas ha varit mera skeptiska i detta hänseende. Flera gånger anställdes klagomål öfver att borgarna vägrat mottaga de görtzka präglingarna, och en kunglig ukas om 40 daler silfvermynts böter och särskild onåd för hvarje fall måste utfärdas för att råda bot härpå. De tredskande ursäktade sig med, att de för ingen del vägrat ta emot, endast haft svårt att ge tillbaka, hvaremot återigen kunde anföras, att de icke syntes ha svårt för att växla, när man kom med silfvermynt.

En af konungens närmaste grannar var hustrun till en fältskär Scharff, gemenligen kallad "madam Sladders" för hvilket namn hon tycktes vilja göra skäl bl. a. genom att vid alla tillfällen söka komma i tal med majestätet, hvilket ibland lär ha roat honom, ibland inte. För öfrigt gaf sig konungen gärna rättframt i språk med både borgare och bonde på sin väg, och anekdoter om hvad som vid sådana tillfällen yttrats ha länge kvarlefvat i staden och trakten.

Oafsedt besvären öfver inkvarteringstvånget synes den martialiska hofomgifningen och den vid sådan ovana småstadsbefolkningen på det hela taget ha kommit rätt godt öfverens. Med postverket uppstod emellertid friktion, i det postmästaren Sven Kråka beklagade sig öfver, att när han anmärkte på bref, att de vägde öfver den tillåtna viktsatsen, blef han ofta på ett rått sätt hotad med ord och pamp af militären. Från högkvarterets sida klagades öfver den dåliga brefbäringen, som förrättades antingen af en liten flicka eller en virrig gumma, som sprang omkring med brefven lösa i förklädet.

De personer, som näst Görtz vid denna tid biträdde vid regeringsbestyren, voro Kasten Feif, som åtföljt kansliet under konungens fälttåg, 1709—15 bärande titeln statsråd vid inrikes statsexpeditionen och nu i egenskap af "ombudsråd vid krigsexpeditionen" bar en försvarsministers svåra börda. Det var han som vid Karl XII:s afresa från Turkiet utfärdat passet för "Peter Frisck". Feif var en s. k. naturbegåfning och hade varit afsedd för hattmakaryrket, innan han kom till k. m:ts kansli, men år 1715 upphöjts i friherrligt stånd och 1714 fått landshöfdingefullmakt på Västmanlands län, hvilket ämbete han dock aldrig kom att tillträda. Han blef efter Karls död i stället president i statskontoret. I Feifs flitiga brefväxling med Tessin har man många underrättelser af värde om denna tids händelser. "Ombudsråd vid finansexpeditionen", d. v. s. finansminister, var friherre Ludvig Fahlström, likaledes en adlad plebej. Så var där "directören för örlogsflottan" Hans Henrik von Liewen, som på sin tid sändts i offentligt uppdrag till Turkiet för att öfvertyga konungen om nödvändigheten af att resa hem, med hvad resultat är omtvistadt. Vidare den förste tecknaren af Karl XII:s historia, prästen och preses i fältkonsistorium, Jöran Anderson Nordberg, som från 1709 till 1715 försmäktat i rysk fångenskap. Och slutligen den nye hofpredikanten Rhyzelius, som tycks ha varit en af de personer i Lund, som tack vare sin frimodighet kommit konungen allra närmast under denna tid. Men så hade han ju också kommit i en kärkommen mission, då han den 25 oktober 1716 anlände till Lund, medförande till konungen ett blått sidentäcke, som prinsessan Lovisa Ulrika stickat till sin broder. Vidare medhade han vid detta tillfälle från Tessin en bibel och två psalmböcker af olika format, af hvilka konungen lät Rhydelius behålla den mindre. Det berättas, att Rhyzelius vid sin första uppvaktning, då han blef grundligt utfrågad om allehanda, äfven väckt stort intresse för sin nya prästrock, som konungen funnit så vacker, att R. upprepade gånger fick svänga rundt och låta syna sig både fram och bak. Man fick därpå brådt i prästerliga kretsar med att efterapa den märkliga rocken. Ofta lära konungen och den nye "biktfadern" sedermera ha kommit i synnerligen häftiga dispyter om rikets väl och ve, men de skildes dock alltid som vänner.

Trots de bråda bestyren med förvaltningens och krigsberedskapens upphjälpande gaf konungen sig tid att sitta för flera porträtt af David Krafft, som bl. a. i Lund målade det porträtt af Karl XII, som hänger i salen på Drottningholm. Krafft hade förut ej målat kungen efter verkligheten. Det uppges bl. a., att konstnären hade något bråk med magistraten för ogulden hyra under slutet af sin ganska långvariga Lundavistelse, troligen utsträckt på grund af att han vid denna tid låg i skilsmässoprocess med sin fru och därför ej brådskade med att komma hem till Stockholm.

Efter att först i oafbruten följd ha vistats i Lund nära ett år företog kung Karl först en längre utflykt, mellan den 25 augusti och den 22 september 1717 till det af Johan Giertta mot Tordenskjöld försvarade Strömstad, och sedan påkallades hans bortovaro mellan den 10 mars och den 16 maj 1718. Och den 11 juni 1718 red den säregna gestalten åter ut genom stadens norra port för att icke mera återvända.

Professor Gustaf Hägg.

En orgelns konstnär.

PROFESSOR GUSTAF HÄGG, EN HÖGT skattad personlighet inom hufvudstadens musiklif, fyllde den 28 sistlidne november 50 år.

Född i Visby blef Gustaf Hägg elev vid musikkonservatoriet 1884 och under den skicklige hofkapellmästaren Josef Dentes ledning trängde han in i kontrapunktens, kompositionskonstens och instrumentationens svåråtkomliga djup. Musik hade han i blodet, ty Gottlandssläkten Hägg, från hvilken han utgått, var en musikaliskt begåfvad släkt, och af sin fader, orgelbyggaren Hägg, ärfde han kärleken till det mäktigaste af alla instrument, med påföljd att hans studier efter konservatorietidens slut helt inriktades på orgelspelet. Han hade då aflagt organist- samt kyrkosångare- och musiklärareexamen. Ett af statens tonsättarestipendium 1897—1900 satte honom i tillfälle att företaga en studieresa till Tyskland och Frankrike och några år senare blef han lärare i orgelspelning vid musikkonservatoriet — en befattning, som sedan åtföljdes af olikartade musikpedagogiska uppdrag. Till professor utnämndes han 1915 och året därpå tilldelades han medaljen Literis et artibus. Redan 1891 hade han blifvit orgelnist i Klara, en syssla, som han fortfarande bekläder, liksom ock sin lärarbefattning vid musikkonservatoriet.

Som skapande musiker har professor Hägg jämväl varit synnerligen produktiv, och den kvantitativt rika alstringen har motsvarats af ett högt konstnärligt värde, en varm och äkta ingifvelse, ehvad det gällt orgelkompositioner, symfoniska arbeten eller kammarmusik. Själf har han hållit en mängd konserter i Stockholm och landsorten, städse med största framgång. Och hvad beträffar omdömet om hans egna tonskapelser har både den in- och utländska fackkritiken ägnat desamma ytterst ampla erkännanden.

Det arbete han nedlagt för att höja konservatoriets orgelklass är betydande och förtjänar att nu på hans femtioårsdag särskildt markeras. Hans talrika elever kunna betyga hans stora lärareegenskaper och ej mindre hans personliga charm, som gör lektionstimmarne ljusa och friska. Slentrian och tungroddhet få icke stiga inom den krets, där Gustaf Hägg lefvandegör vetenskapen om det instrument, som han dyrkar och ägnar sitt lifs bästa krafter. Hans lärosatser komma till eleverna i besjälad form, och många af hans alumner ha också nått fram till konstnärskap på sitt instrument.

Om människan Gustaf Hägg må det vara en gammal vän tillåtet att säga, att han med sitt fina, försynta väsen och sitt varma hjärta ej kan annat än väcka odelad sympati. Måtte det nya halfsekel han nyss begynt skänka honom ännu många år af fruktbärande arbete i det skönas tjänst!

E. H—N.

Manuskript och bref

af redaktionell natur torde alltid adresseras till Redaktionen af Idun, ej till någon särskild medlem af densamma.

"Toge du morgonrodnaden till vingar . . ." Af Carl W. Andeer.

DET STOD TILL SIST KLART FÖR HONOM, att han hade begått ett brott, för hvilket lagen komme att utkräfva ett det allra strängaste straff, om han blefve ertappad. Då han utförde den hemska handlingen, hade han varit utom sig själf, och han visste knappast än, hur det hela hade gått till. Dramats konturer stodo klara för honom, men dess detaljer voro dimmiga och höljda i dunkel, och fastän tidningarna sökte öfverträffa hvarandra med minutiösa skildringar af, hur de tänkte sig scen efter scen, befann han, som begått våldshandlingen, sig i en fullständig labyrint, i hvilken han förirrade sig allt längre och längre in, ju mera han läste tidningsartiklarna. Han hade ett sjukligt behof af att läsa hvarenda rad, som pressen skref i ämnet.

— Nej, nej, det här är lögn, utropade han, i det han med utstickande ögon betraktade den bild i ord, som en af dagens tidningar målat i de allra bjärtaste färger.

— Det här är en gemen lögn — — — eller rider maran mig — — —? hväste han och ref tidningen i stycken.

Men då han fick tag i en annan tidning och läste referatet där, fann han, att det innehöll nästan samma sak, sedd från en annan synpunkt. Han blef ursinnig på alla tidningsreferenter och trampade på bladet för att hämnas på den, som skrifvit artikeln. Han hade väl ändå inte kunnat glömma sig själf till den grad, som tidningsmänniskorna påstodo.

— Det är lögn, jag har inte velat det så —

— Det är inte lögn, — — så har du velat det, och så har du utfört det. Du ville åt pengarna — — — anklagade honom en röst.

Han blickade omkring sig, men såg inte en människa. Hörde han spöken midt på ljusa dagen?!

— Nej, nej — — —!

— Jo, så är det — — — du är en mördare — — —. Det är jag, ditt eget samvete, som säger dig det. Jag skall tvinga dig att lyssna till mig, när och hur jag vill. Det finnes ingen makt i världen, som skulle kunna tysta ned mig — — —

— Nej, nej, vid Gud — — —. Han gick fram till ett skåp och tog fram en butelj whisky, satte den till munnen och drack, drack till dess att hvarenda sak i rummet dansade omkring honom. Midt i ringen tyckte han sig se onda andars grönglänsande ögon och cyniska hånleenden. Allt tätare slöt sig ringen kring honom, och de sataniska varelserna tvingade honom att dansa med.

— Dansa bara — — — dansa — — —; och han dansade beskedligt med.

Till slut segnade han ned på golfvet. Ruset hade gjort sin verkan. Han var bedöfvad, men inte ens sömnen, som följde, förmådde skänka honom det lugn, han behöfde och längtade efter. Blodsdramats scener återgåfvos inför hans opersonliga jags ögon i drömmarnas underbara värld, och detta var ägnadt att ytterligare öka den nervspänning, i hvilken han befunnit sig en hel dag före och hvarenda timma efter mordet. Han tyckte sig se alla underjordens fasor, och de ristades in i hans minne med eldskrift. Lika litet som samvetet tillät honom att glömma det skedda, lika litet kunde han glömma denna fasansfulla natt. Äfven sedan verkligheten blifvit honom klar, syntes den, hur hemsk den än var, inte vara mera skräckinjagande, än det han under denna natt blef ett ofrivilligt vittne till.

Så småningom blefvo drömbilderna och drömgestalterna allt mattare och han sof — — men inte den rättfärdiges sömn. Själf var han inte medveten om sin oroliga sömn, men hans värdinna kunde påminna sig, sedan misstankarne blifvit riktade på hennes f. d. gäst, att hon hört onaturliga ljud och ett doft stönande från hans rum under natten efter mordet.

När städerskan knackade på för att komma in med det sedvanliga morgonkaffet och för att hämta kläderna och skorna till borstning, yrvaknade han och reste sig upp från golfvet. I ett ögonblick hade han fattat situationen.

— Tack, jag vill inte ha något kaffe i dag, och kläderna behöfver ni inte borsta.

Tjänarinnan undrade hvad som fattades den snobbige och eljes otreflige hyresgästen, men hon sade ingenting till värdinnan då. Hon visste att han drack och att han brukade komma hem drucken sent om mornarne ibland.

— Nej, det är en lögn alltsammans det här — — — det måste vara en gemen lögn — — —

— Ser du inte blodfläckarne på den högra manschetten och på rockärmen och på byxorna — — —

— Hu — —

— Det har stänkt ända upp på skjortvecket — — —

I en hast fattade han en sax och sökte klippa bort de blodbestänkta delarne från kläderna.

— Men ser du inte där — — — och där — — —och på skorna — — —

— Är då alla onda andar i världen församlade här för att anklaga mig — — —?

— Det är inte de, som anklaga dig. De gnugga händerna i förtjusning öfver det som händt. Det är jag, rösten därinifrån, som talar, nu och alltid, nu och i evighet. Bäddade du åt dig i helvetet, se så vore jag där, toge du morgonrodnaden till vingar och flöge ytterst i väster, se så vore jag där — —. Han grep efter buteljen för att på nytt söka tysta ned rösten genom att bedöfva sina sinnen, men den var tom och hade ingen tröst att skänka honom.

— Det gäller att hålla tungan rätt i mun och segla mellan skären till frihet och lycka — — —

— Aha, lycka! Äfven om du skulle kunna klara dig från att bli fast och anklagad inför mänsklig domstol, så har du dock alltid mig att räkna med. Hur skall du kunna bli mig kvitt?

— Tig, tig!

Han tog af sig rocken, manschetterna och skjortan, stoppade dem in i kakelugnen och satte eld på dem. Allt det andra, som i någon mån skulle kunna röja honom, packade han ihop för att vid lägligt tillfälle kasta bort det.

— Bäst att göra sig af med alltsammans.

— Kanske det, gäckade honom rösten.

Detaljerna i det drama, där han spelat den ohyggliga hufvudrollen, klarnade så småningom upp för honom. Linjerna blefvo obehagligt tydliga och det gick inte längre för honom att förneka saken inför sig själf. Han mindes nu tydligt hur den person, som han bragt om lifvet, gått i vägen för honom en gång förut, och hur denne sedan blef den indirekta orsaken till, att han gick miste om en bra plats. Han mindes allt för väl, hur det hade grott där inne, vuxit sig starkt, så starkt, att endast med lifvet kunde den "brottslige" sona hvad han gjort. Pengarne, stölden kom in som ett extra nummer. Men han mindes inte, att han en enda gång hade sökt kämpa emot hatets demon. Nåja, det skedda måste ske, det oundvikliga kunde inte undvikas — — — det var ju logiskt tänkt. Och han hade behöft pengar, mycket pengar. Demonerna voro nu nöjda, men — — —

— Men kan du känna dig nöjd med hvad du gjort nu? inflikade samvetet. Han kunde inte hålla sig stilla utan tvingades af en oemotståndlig makt att gå af och an på golfvet. Den envisa rösten syntes inte besvära honom fullt så mycket när han var i rörelse, som då han satt stilla. Dock blef han allt ängsligare, ju längre det led fram på dagen.

— Det blåser upp till storm, och det gäller att rida den ut. Nu är det bara att se morsk ut, och allt skall nog gå bra. Han sökte att tillkämpa sig den gamla nonchalanta bravurens anda.

Innan han gick ut sökte han sopa igen hvartenda spår, som i någon mån skulle kunna kompromettera honom.

— Inga dumheter nu, när du kommer bland folk, sade han, i det han sökte frambringa en karsk och modig min framför spegeln.

Så gick han ut för att äta frukost som vanligt, fast något senare än han brukade. Med raska steg och stram hållning gick han fram till sitt bord i matsalen i Bristol Hotell. Han tyckte sig känna att betjäningen följde honom med närgångna blickar, hvilka stungo honom som nålar, och han kände sig hågad bedja dem vara så goda veta sina platser och inte genera en god och hederlig kund.

— Det skall du inte göra, ty din sak är sjuk, hviskade rösten.

— Förfärligt hemskt det här mordet, sade öfverkyparen, som af en händelse kom att gå förbi hans bord.

— Hvad då? frågade han med låtsad förvåning.

— Mordet naturligtvis. Hvad eljes talar hela sta'n om i dag? replikerade kyparn med en röst, som vittnade om förtrytsamhet öfver gästens fråga.

— Ja, det där i går. Ja, det är ju hemskt.

— Det blir då allt värre och värre här i sta'n. Man kan snart misstänka hvem som helst.

Hvad menade han? Hade man alla redan sina misstankar?

Det gick inte bra att äta, fast han inte hade fått någon mat sedan lunchen dagen förut.

— Ha de något spår efter mördaren måntro? Han vecklade ut en morgontidning för att ta del af den senaste skildringen af brottet.

— Polisen synes gissa både hit och dit. Det är ju alltid så i dylika fall.

— Ja visst — — —

— En spetsbof, en djurisk människa är mördaren i hvarje fall, sade kyparen och gick sin väg.

Han lade märke till, att hvarken öfverkyparen eller flickan, som serverade honom, uppförde sig så artigt mot honom, som de eljes brukade. Hvad fattades? Hvad — —?

Han tvingade sig att äta litet. Det dugde ju inte att han visade sig "må illa", sedan han tagit del af tidningens skildring, särdeles om de, mot hans förmodan redan misstänkte honom för brottet. Spelet var högt, men det måste fortsättas till det sista.

Om en stund gick han ut i parken och promenerade af och an där till dess det började gå rundt i hans hufvud. Tankarna kommo och gingo i vild fart och känslorna svallade högt i ett bröst, som förgäfves sökte lugn. Samvetet lämnade honom ingen rast eller ro, och det artificiella lugn, som han tillkämpat sig, innan han gick ut, stod honom inte bi inför den lefvande verkligheten. Han

blef allt mera orolig och sökte undvika människorna, som han mötte i parken. Det syntes honom, som om hvarenda människa han mötte, betraktade honom med misstänksamma blickar. Det kom i en hast något skyggt öfver hela hans personlighet — — — han som förut var fräckheten själf och inte skytt hvarken Gud eller människor kände sig skuggad, hvar han än gick. Om han rent af skulle lämna staden. Men polisen hade ju gifvit tillkänna, att i samma stund, mördaren försökte rymma, hade de honom fast, ty hans signalement voro gifna af flera personer, och de olika uppgifterna rörande hans utseende, syntes stämma väl överens.

Några dagar gingo. Ingen följde händelsernas gång i pressen noggrannare än han. Han frossade i de verkliga och uppdiktade detaljerna och han besökte gång på gång platsen för sitt brott. I det fallet delade han andra mördares och i stor utsträckning andra brottslingars sjukliga behof af att återse de ställen, där deras brott mot samhälle och mänsklighet utförts. En gång var han nära däran att angifva sig själf för polisen, men denna ångerkänsla kväfdes, då han en timma senare läste i tidningarna, att polisen hade förlorat alla spår af mördaren.

— Bort från alltsammans för att börja på nytt, sade han för sig själf.

— Så du inbillar dig, att, om du skulle gå fri från att bli ertappad och straffad, så skulle du finna ditt paradis på jorden, där du skulle köpa dig lycka för dina rånade pengar. Kom ihåg, att jag följer dig, följer, följer — — — följer — — — dig — — — Du är min fånge nu och i all evighet — — — Han försökte alla upptänkliga medel att förstumma sitt samvete med. Det fanns inte en bedöfvande njutning, som inte kom till heders i det brusande nöjeslif, han förde under dessa dagar.

Om han invaggat sig i den förhoppningen, att så skulle det förblifva, hade han räknat fel. En morgon kom en af tidningarna ut med den hitintills undertryckta nyheten, att man hade funnit säkra spår och höll på att inringa brottslingen. Till yttermera visso publicerades ett porträtt sådant man tänkt sig konterfejet af hur den brottslige verkligen såge ut.

— Jag — — — mig — — —, skrek han till i det hans händer började darra. Snart skakade hela hans kropp och ångestsvetten pärlade fram på hans kalla panna.

— Jo, jo, ödet vakar, ringde det rundt om honom.

— Nu gäller det att handla och att handla raskt. Han lade tidningen ifrån sig och gick ut i friska luften, men ingen lindring kom.

Då fattade han ett djärft beslut. Utan vidare gick han hem till sin bostad och, utan att säga ett ord till värdinnan, tog han med sig det nödvändigaste och reste sin väg — — — till Skåne, sade han till en vän, som han händelsevis träffade, men det bar i stället af till Norrland. Han frågade för resten inte efter hvart det bar, ty hans enda afsikt var att rädda lifvet, eller sälja det så dyrt som möjligt.

Det dröjde inte länge förr än han i en undangömd vrå af landet förskaffat sig ett prydligt helskägg, som helt och hållet förändrade hans utseende. Ingen människa kunde nu se någon likhet mellan honom och det porträtt, som spreds land och rike omkring. De veckor som förflöto mellan hans flykt och hans nuvarande utseende, voro fulla af oro och ängslan. Mer än en gång sökte samvetet förmå honom att resa tillbaka, erkänna sitt brott och villigt utstå det straff, som samhället kräfde för sådana handlingar.

— Aldrig i lifvet gör jag det, och aldrig skola de få mig fatt, hånade han och såg med förnöjelse den metamorfos, han undergått, sedan han lämnat den mark, hvilken brände under hans fötter.

— Det helvete du kommer att genomlefva innan du dör är värre än det straff, någon myndighet på jorden skulle kunna tilldöma dig, hotade rösten våldsamt. Pengarne voro redan slut, och värdepapperen, som han tillägnat sig, vågade han inte söka afyttra, ej heller vågade han stjäla af fruktan för, att han i bådadera fallen skulle bli fast för rättvisans målsmän. Han sökte därför arbete i skogen och vid sågverken. Men ovan vid arbetet som han var, blef han sjuk och måste intagas på en sjukstuga. Läkaren ville att han skulle låta raka sig, men ingen fick röra vid skägget. Han litade på, att det skulle skydda honom. Det blef för honom långa nätter af kval och fasa i den lilla sjuksalen. Samvetet hade rätt — — — aldrig skulle han kunna glömma det förflutna. Den saken stod för honom nu tydligare än förut. Han hade under sjukdomen god tid på sig att om och om igen lefva igenom de allra minsta detaljer af den del af sitt lif, som nu låg bakom honom. Centrum för hela hans tankeverksamhet var mordet. Allt, allt måste han, tvingades han att se. Pressen förföljde honom dag efter dag, ty sjukstugan var väl försedd med tidningar. En dag läste han om den sorg och det lidande, han förorsakat den mördades familj och den fattigdom, som hotade dem, därför att maken och fadern hade ryckts ifrån dem under utöfvandet af sitt redliga arbete.

— Känns det godt? frågade rösten.

Han kastade tidningen ifrån sig, ty han kände, att hans själsstyrka svek honom.

— Tycker du inte, att du handlat som en ansvarskännande människa, hvilken en gång måste göra upp räkningen med Honom, som ser allt, hör allt och vet allt? Han låg och stirrade i taket som en vansinnig.

— Och din framtid sedan? Du hade en gång en god framtid att vänta, men hur går det nu för dig?

Trött och utmattad af såväl kroppsliga som själsliga kval slumrade han in, men det fanns ingen samling för hans inre människa eller någon hvila och vederkvickelse för hans fysiska att få.

Hade han då förverkat sin rätt att någonsin känna sig som andra människor? Ledo alla människor, som begått ett brott sämma kval som han.

Om ett par dagar kom sköterskan in med en tidning igen. Med darrande hand öppnade han den. En oemotståndlig makt tvingade honom att först läsa om mordet. Det var för resten allt som intresserade honom i tidningarne. En lång

Nordens tre konungar i yngsta och unga dagar.

Med anledning af det nordiska konungamötet i Kristiania.

1. De svenska prinsarne, från vänster: Gustaf (Gustaf V), Oscar och Carl. 2. Kronprinsessan Lovisa af Danmark med prins Harald, prinsessorna Louise, Thyra och Ingeborg, samt i bakgrunden prinsarne Kristian och Carl, nu konungarne Kristian af Danmark och Håkon af Norge. 3. Kronprins Fredrik och kronprinsessan Lovisa af Danmark med prinsarne Kristian och Carl, nu Danmarks och Norges konungar. 4. Kronprinsessan Lovisa af Danmark med prins Kristian, nuvarande konung af Danmark.

skildring om den misstänkte mördarens barndomshem och föräldrar samt deras gränslösa sorg öfver det skedda fyllde en hel spalt. Han brast i gråt, ty han var mycket fästad vid sin mor.

— Gråter du din — — — hånade en grof röst från en af sängarne.

Men den tilltalade svarade ingenting utan lade tidningen öfver sitt ansikte.

— I alla evigheters evighet — — —

II.

För några år sedan anlände en främling till det lilla stationssamhället på Norra Dakotas prärier. Han väckte ingen vidare uppmärksamhet, ty man var så van vid att se främlingar af alla slag och nationaliteter komma och afresa. Landet hade nyss blifvit koloniseradt, samhällena och de små städerna voro blott några år gamla, och stora tillfällen gåfvos för sådana, som ville förbättra sin ställning i det nya landet. Man höll på att skapa historia därute, och det var inte underligt att en och annan fördetting med ett visst okändt och dunkelt förflutet bakom sig, som de önskade dölja, förirrade sig in bland de duktiga banbrytarne för att börja sitt lif på nytt. Och skötte inkräktarne sig, så var man barmhertig mot dem, frågade inte efter några antecedentia, och till och med hjälpte dem att göra sitt bästa. Visade de tendenser att fortsätta det lif, som gjort dem omöjliga i mera kultiverade trakter — — — ve dem! Nemesis vakade och rättvisa skipades utan att lagen behöfde inskrida i dylika fall. Det var här fråga om att skapa nya samhällen, som kunde äga bestånd och fortlefva under tidernas lopp. Man arbetade hand i hand med människor, som man visste inte hade gjort upp räkningen med alla i "gamla landet", ty det flydda angingo dem inte, men den stora frågan var: har du lust att som en hederlig och arbetsam människa hjälpa till i detta kolossala arbete i det nya landet?

Det var i december månad och lif och rörelse utmärkte lifvet i den lilla köpingen. Det var fullt med folk på gatorna och i butikerna, där affärerna gingo flott, ty hveteskörden hade varit enorm och farmarne tjänade stora pengar till följd af de höga priserna, i sin tur en följd af dålig skörd i Europa.

När tågen, budskapen från den stora världen öster och väster om prärielandet ångade in på den lilla stationen, var perrongen alltid full med folk af alla typer och slag. Kreaturshandlare, hveteuppköpare, landthandlare, handtverkare och farmare trängde sig om hvarandra. En och annan misstänkt figur af skojartyp gjorde taflan ännu mera liflig, om inte mera tilldragande. Prärieborn har skarpa ögon och han upptäcker snart, om något af det senare slaget dyker upp.

— En nykommen svensk, sade en groflemmad irländare med skarp blick för jordens olika nationaliteter.

— En afdankad herreman från det gamla landet, morrade en skånsk-amerikansk storfarmare, som bröt bygd i Minnesota, då han var ung, men tröttnat på det vekliga lif, som kulturen medförde och kommit ut i vildmarken för att börja på nytt. Han hyste ett djupt förakt för alla fördettingar från "gamla landet", ty han hade haft tråkiga erfarenheter med en sådan.

Man hyste för öfrigt ingen stor respekt för herremän från den andra sidan Atlanten, som kommo till "det nya landet", där arbete var dagens lösen, ty de hade så svårt att fatta inneböden i mottot: arbeta eller svält ihjäl!

— Rackartyg det kunna de göra, men arbeta — — —: den gamle odalmannen spotade efter främlingen. Den där ser inte ut att ha varit ett af mors bästa barn.

Nykomlingen hörde de hånfulla orden, men han tänkte det var bäst att hålla god min. Och det skulle inte ha lönat sig för honom att ge sig i tal med gamle Hans Hansson, ty han var vig i mun och stark i orden. Den främmande herrn gick rak i ryggen, fast han kände sig synbarligen en smula skygg. Han såg sig omkring, liksom hade han väntat att någon skulle vara honom till mötes. Så lämnade han perrongen och gick tvärs öfver gatan, där han på ett i hast uppfört trähus läste ordet "Hotel".

Hotellet innehades af en norrman, som genast tilltalade den nykomne på norska, ty han förstod att denne var svensk. Svensken syntes inte känna sig särdeles angenämt berörd af den familjära tonen i norrmannens röst och åthäfvor, ej heller tyckte han om den skarpa blicken i hans ögon. Hvad ville han med honom —?

Om han komme att stanna länge i Wheatville. Ja, det kunde han inte i en hast säga. Det komme att bero på omständigheterna. För öfrigt var han inte särdeles meddelsam. Men han ville veta, hur långt det var till en viss farm. Den ligger långt i sydväst härifrån, svarade värden, som af allt att döma kände till alla och allt på flera mils omkrets.

— Det är väl inte längre, än att ett par goda hästar kunna ta mig dit.

— Nej, bevars. Inga sträckor äro för långa, ingenting är omöjligt häruppe. Men vid denna tid på året ger man sig inte ut på sådana långresor så sent på dagen.

— Hvarför det då?

— Min herre, det syns att ni inte känner till det här landet, eller hört talas om snöstormar på prärien, sade hotellvärden skrattande. Men främlingen var envis. Han skulle ut till farmen samma kväll, kosta hvad det kosta ville. Värden var knepig och ville tjäna pengar på honom naturligtvis.

— Det syntes inte fattas honom hvarken pengar eller dumdristighet, sade värden, då främlingens öde blef kändt i staden.

Den nyanlände svensken gick från det ena hyrkuskstallet till det andra för att söka förmå någon skjutsa sig dit han önskade fara. Men ingen ville riskera hästar och kusk. De kände på sig, sade de, att en storm var i annalkande, och då behöfver man ljusa dagen för att kunna ta sig fram, och det kan bli svårt nog ändå.

— Men det är ju stilla och lugnt nu, envisades främlingen.

— Lugnet före stormen, min herre. Om ni vill ta vårt råd, så stannar ni på hotellet öfver natten. I morgon går det an att få skjuts.

— Då går jag till fots, men dit skall jag i kväll.

— Svär inte på det ni, svarade hyrkusken och nickade menande mot nordväst.

*

Det var en af dessa härliga förvintersaftnar på prärien, då hela naturen synes domna och gå till ro efter att moder jorden gifvit sin skörd. Något mystiskt och tilldragande hvilar alltid öfver prärien, och det sägs, att den, som en gång satt sin fot på dess jord längtar dit igen; det ligger något i luften, som å den ena sidan stämmer till grubbel och å den andra alstrar lif, glädje och hopp för kommande dagar, kanske beroende på, hur man själf är stämd i sitt inre, då man genom ödets skickelse förts dit ut. Man har kallat detta något, som griper en på de stora vidderna: präriens ande. Hvad är då präriens ande? Måhända identisk med det andeväsen, som indianerna kalla: den store Anden. Indianerna äro sammanförda och innestängda på reservationerna, och de hvite har tagit deras land i besittning, men än sväfvar den store Anden öfver prärien.

Prärieborna fattas alltid af ett visst djupt allvar, då vintern står för dörren, ty hvar härskar Bore så oinskränkt, som i de eviga viddernas och de våldsamma snöstormarnes land. Människor, som komma därnerifrån ha ingen aning om allt detta, och de le ett förnumstigt leende åt nybyggarnes dystra allvar, när de tala om vintern. De äro ju eljes de lifsgladaste bland människor. Men då söderborna fått vara med om en enda af de "riktiga" vintrarna, le de inte mer åt den saken; hellre då knäppa de sina händer till bön, när stormen ryter utanför knutarne, alldeles som folket i söder göra, då blixt och dunder tala sitt maktspråk med människors barn. — Skönt, härligt, gudomligt! utropade främlingen gång på gång, då han kom upp på den höga åsen, nedanför hvilken det lilla samhället låg hopkrupet i lugn och lä, relativt taladt.

Han stannade och såg sig omkring. De stora slätterna på ömse sidor om åsen imponerade på honom, och han andades in den lätta, stärkande luften i långa, djupa drag. Bröstet vidgade sig på honom och han började känna sig som en annan människa till både kropp och själ.

— Hvilket härligt land! Hvilken luft! Hvilken framtid! Ode och tomt var det nu, men en skapandets ande hvilade öfver det hela. Landet låg i födslovånda. Här skulle ett nytt, starkt släkte bygga och bo.

— Här skall jag börja mitt lif om igen. Det gamla ligger bakom mig. Med ett nytt namn och en ny vilja skall jag — — —

— Men jag är ju med dig äfven här. Toge du morgonrodnaden till vingar — — —

— Tyst, tyst!

— Aldrig, hör du det, aldrig! Du kom lyckligt och väl undan från den stad och det land, där du föröfvade ditt brott. Du gled behändigt undan rättvisans händer. Genom sataniska knep kom du ut ur landet. Du sökte inbilla både dig själf och andra, att du var oskyldig — — — Du slapp igenom inkörsporten till detta land. Du vill börja på nytt, säger du. Men vet du då inte, att oskyldigt blod ropar från jorden efter hämnd. Blod för blod, lif för lif, så lyder lagen. Du lyckades komma åt pengar för denna djärfva flykt, och nu tror du dig kunna köpa lyckan härute. Vet du då inte, att de äro blodspengar. Hvem har förespeglat dig, att du skulle kunna skapa dig själf en lycka, som andra människor i din ställning förgäfves sökt jorden rundt?

Han sökte att springa undan från den envisa rösten. Han ville bort från sitt gamla själf. Men ju längre han sprang, ju tröttare blef han, och till sist segnade han ned på en liten kulle. Det tisslade och tasslade rundt omkring honom i den stora ödsligheten. Skuggan föll på, och han tyckte sig höra och förnimma andeväsen, som han inte haft en aning om förut. Han tyckte, att de hviskade om honom, och att de skrattade hånfullt åt hans oblida öde. Hvad var detta för en värld, han kommit in i? Och nyss var allt så lugnt och stilla. Var då äfven detta ett de onda andarnes tillhåll. Ville de taga lifvet af honom? Bäst kanske att göra slut på alltsammans med ens. Han hade ju en gång hållit revolvern till tinningen, men — — — lifvet var honom kärt. Kunde det vara värre på den andra sidan grafven än på denna? Hu, hur de dansade; var det dödsdansen om hans själ — — —?

Han hade inte märkt, att det var prärievinden, som vaknat till lif efter en stilla dag, hvilken förorsakade prasslet i det torra

(Forts. sid. 787.)

Auguste Rodin in memori

VICTOR HUGO-MONUMENTET

FRÅN DET BLODANDE FRANKRIKE KOM ETT dödsbud, som låter oss tänka mindre på jordisk förgängelse än på beståndande värden. Auguste Rodin har gått bort, men hvad han velat och verkat lefver. På våren i fjol syntes midt bland telegrammen om grusade konstskatter ett meddelande från Paris att Rodin skänkt sina privata samlingar till franska staten. Det klang som en idealismens eviga protest mot förstörelsen: "Hvad skönt du drömt kan ej af tiden härjas..."

Hvad allt som innefattas i Rodins samlingar har man i dessa tider icke kunnat få någon närmare upplysning om. Naturligtvis gäller det främst mästarens egna verk, original och repliker, skisser till hans världsbekanta stora arbeten, utkast som aldrig tagit färdig form etc., men det är också bekant, att han intresserat sig för många äldre och nyare konstnärers produktion, och i sin villa i Meudon, där han vistats under kriget, har han hopat kring sig mer och mer af konstnärliga skatter, som han älskat. Så fort freden kommer, skola, är det meningen, de Rodinska samlingarna inrymmas i Hôtel de Biron, den store bildhuggarens atelier, som ligger i närheten af Invaliddomen och som vid krigets utbrott öfvergafs af sin herre och fått tagas i bruk för helandet af de sår, som tillfogats barn af stupade soldater.

Auguste Rodins produktion är väldig, kvantitativt som kvalitativt. År 1864 inlämnade han sitt första arbete till Salongen. Då var han 24 år. Arbetet var hans "Mannen med den krossade näsan". Själf har Rodin sagt, att han "ifråga om ihärdighet i studierna och uppriktighet i modellerandet aldrig åstadkommit något bättre". Det refuserades emellertid men finns nu sedan länge i franska statens samlingar.

I tiotal af år stod det strid kring Rodins namn som det brukar göra kring titaner och självständiga nydanare. Rodin ville icke stri-

AUGUST

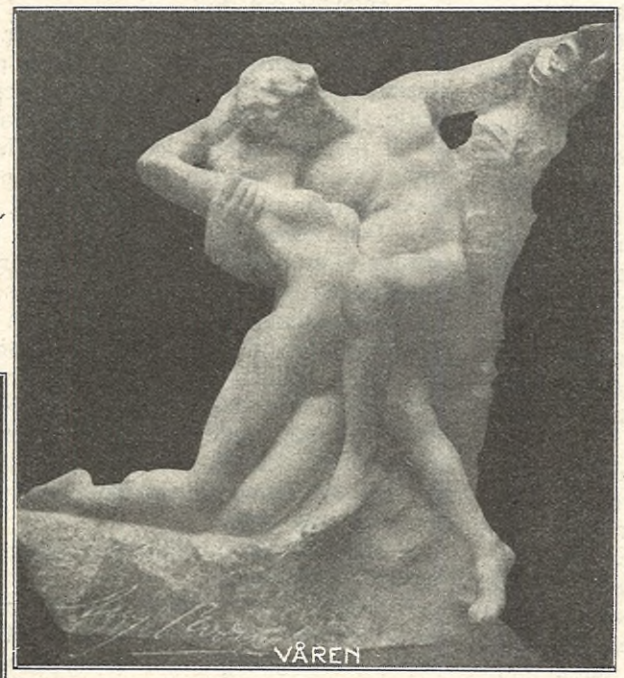
VÅREN

BORGARE I CALAIS

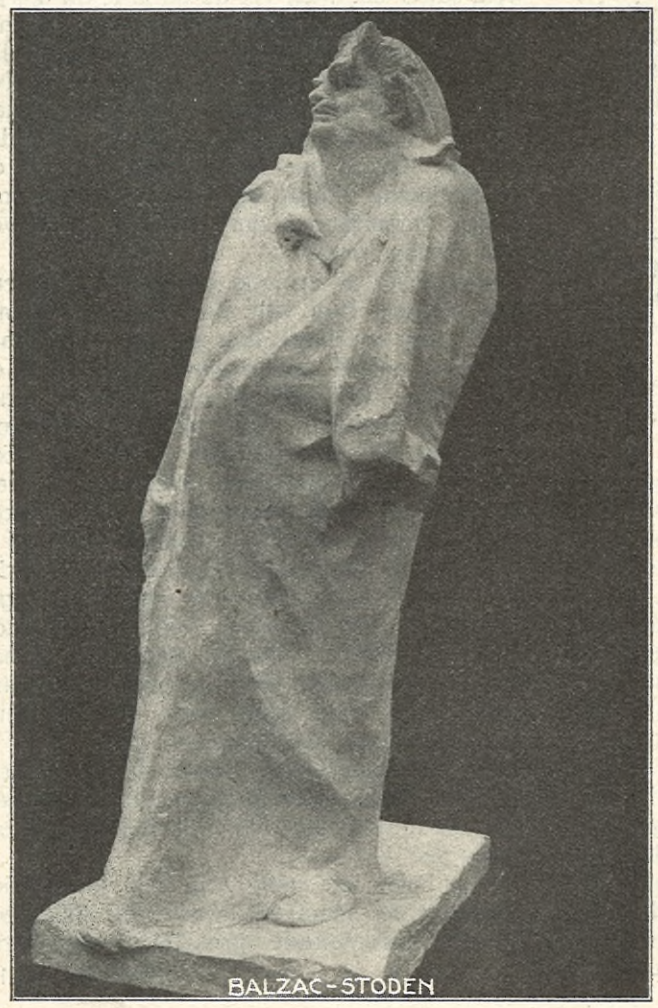
BALZAC-STODEN

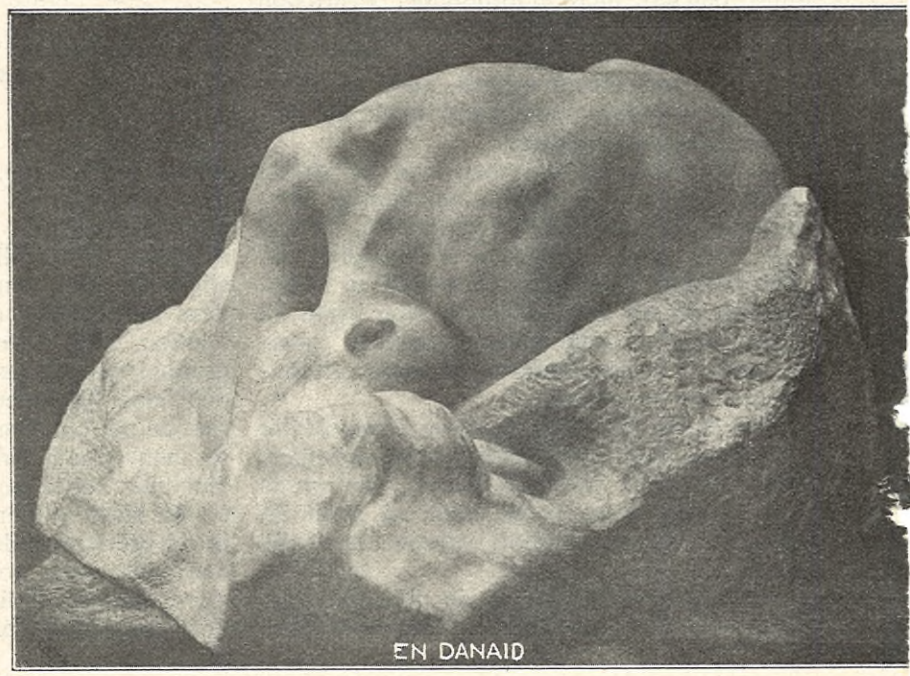
EN DANAID

am. Af fil. d:r Knut Barr.

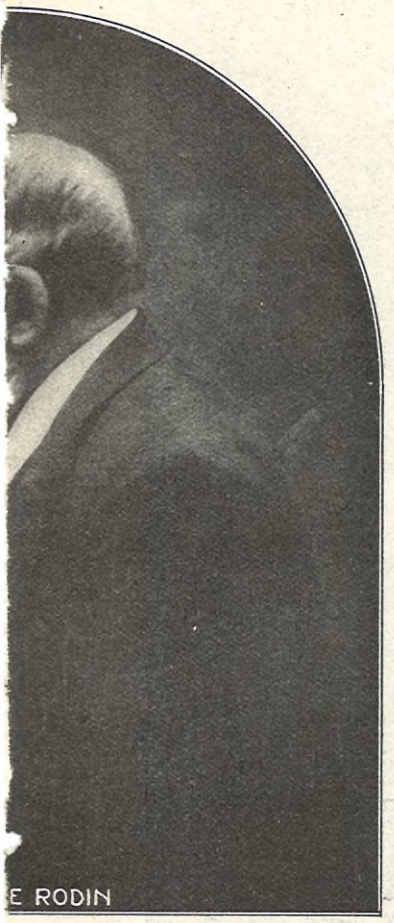
E RODIN

den själf, men han fick icke heller lof att ha något emot den, han måste in i den. Försynt gick han sin väg framåt, han fick brotta sig fram i kamp med allsköns svårigheter, som inte hade med det konventionella motståndet mot hans konst att skaffa. Det motståndet bemötte han aldrig på annat sätt än att han lade verk till verk för att med dem visa hvad han ville och förmådde.

Så småningom blef han ju också förstådd och beundrad. Han höjdes till skyarna äfven af sådana som han kunde misstänka förstodo honom lika litet som de gamla motståndarna. Han fick finna sig i den situationen. Hans "Kopparåldern", som nu står äfven i vårt Nationalmuseum, fick plats på 1877 års Salong och klandrades på sina håll för att vara alltför öfverdrifven naturalism -- en direkt afgjutning af människokroppen, menade man. Rodin fortsatte att arbeta. Det blef naturalism, det blef hvad man kallade våldförande på naturen, det blef idealism och fantastik — det blef Rodin!

Hans nakna akter, hans bekanta "Våren" och "Kyssen" t. ex., kunde t. o. m. konventionalismen godtaga, men "Tänkaren", som "tänkte med kroppen", Balzacstatyn och annat var hårdsmältare. Rodin teg och arbetade. När omsider kommentatorerna kunnat omtala, att "Tänkaren" inte var en bild af en modern filosof men af en primitivare människas första försök att grubbla öfver

TANKEN

tillvarons problem, så kunde man förstå och låta sig nöja.

Om Rodin själf tänkte djupare än sina uttolkare, kunna hans verk bäst vittna om. Rodin hade en gång valt sitt uttrycksmedel, den plastiska formen, som lefver och röres vid hans skaparvarde. Med sin konst talar han nu till eftervärlden. Han gör det mäktigare än någonsin, sedan han gått ur tiden.

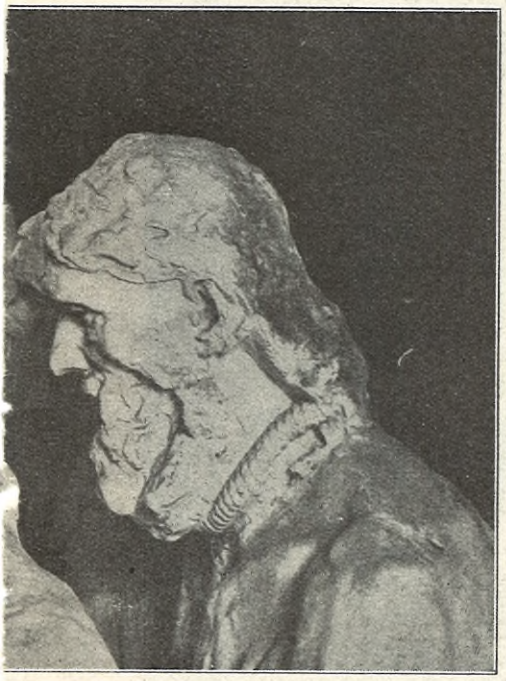

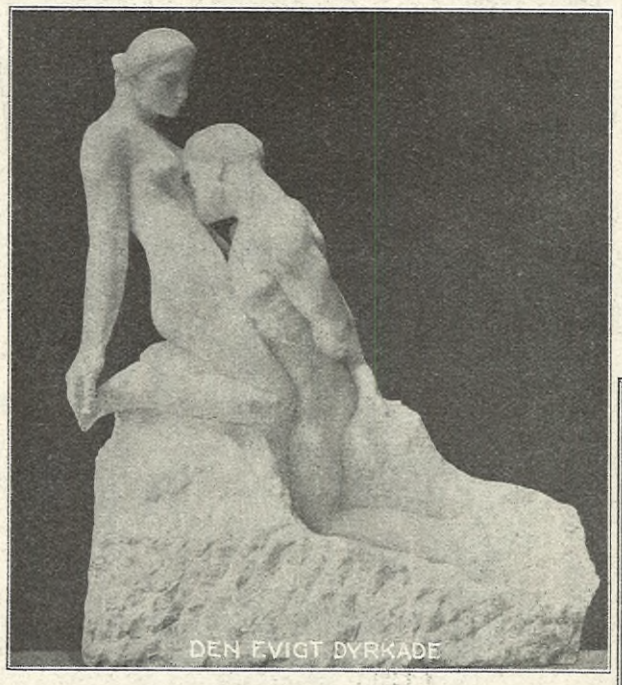
DEN EVIGT DYRKADE

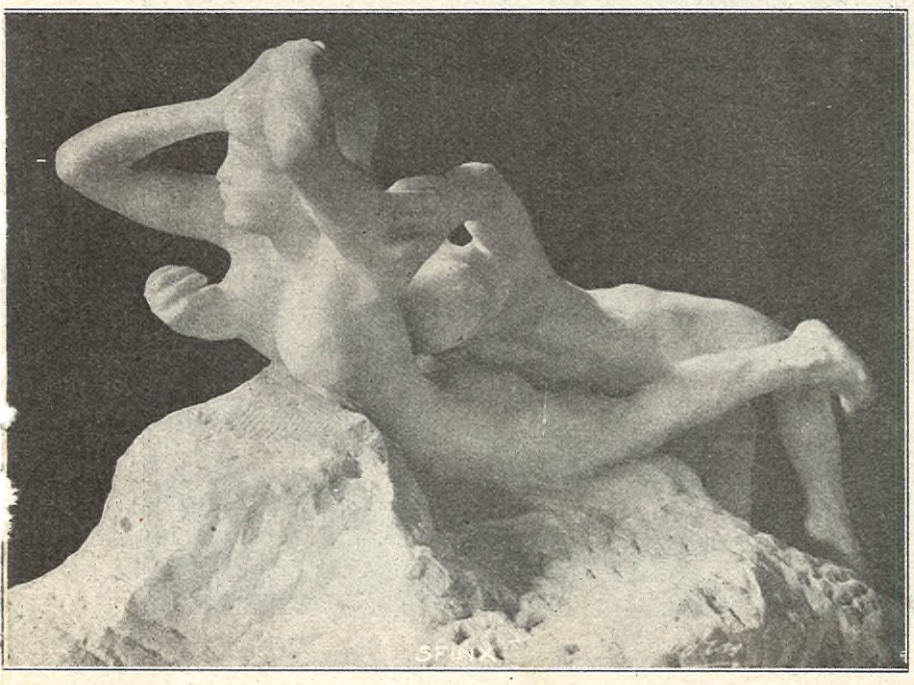
SFINX

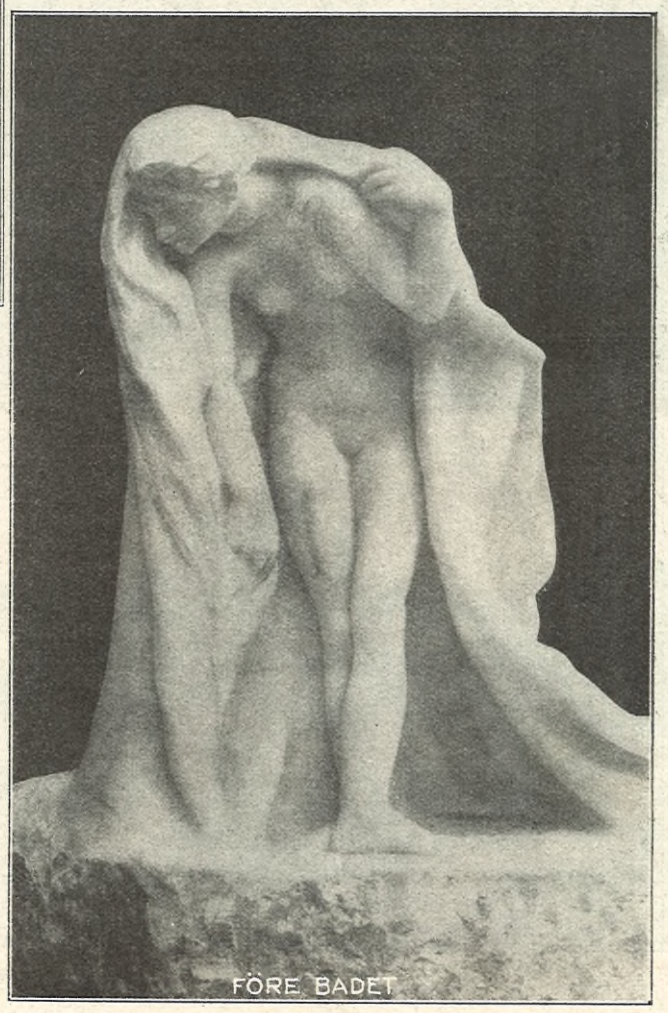
FÖRE BADET

Venedig och Moskva. Inom zonen för krig och revolt.

PANORAMA AF VENEDIG

REGATTA PÅ CANAL GRANDE, VENEDIG

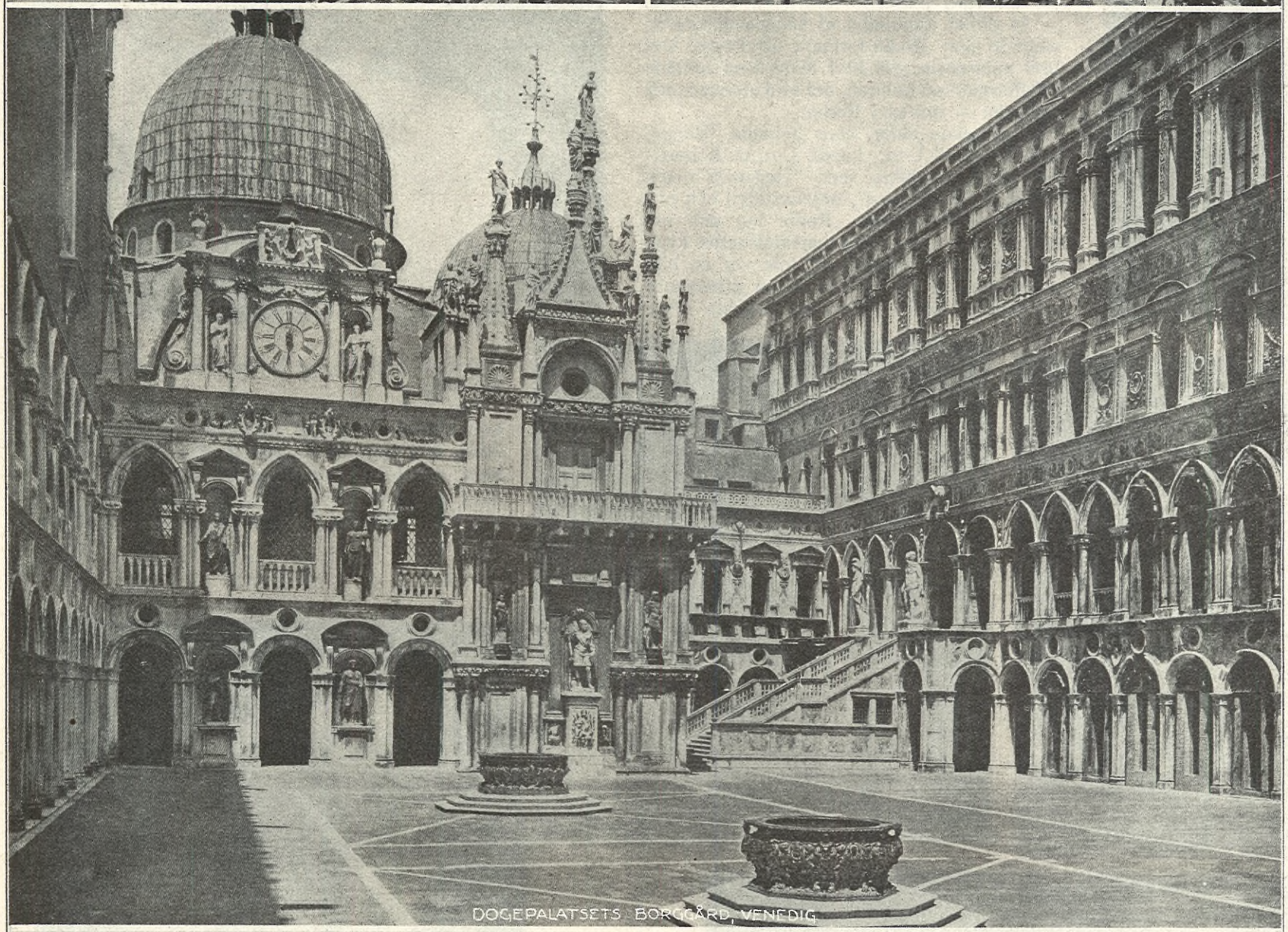
DOGEPALATSETS BORGGÅRD, VENEDIG

VID INGÅNGEN TILL KREML, MOSKVA

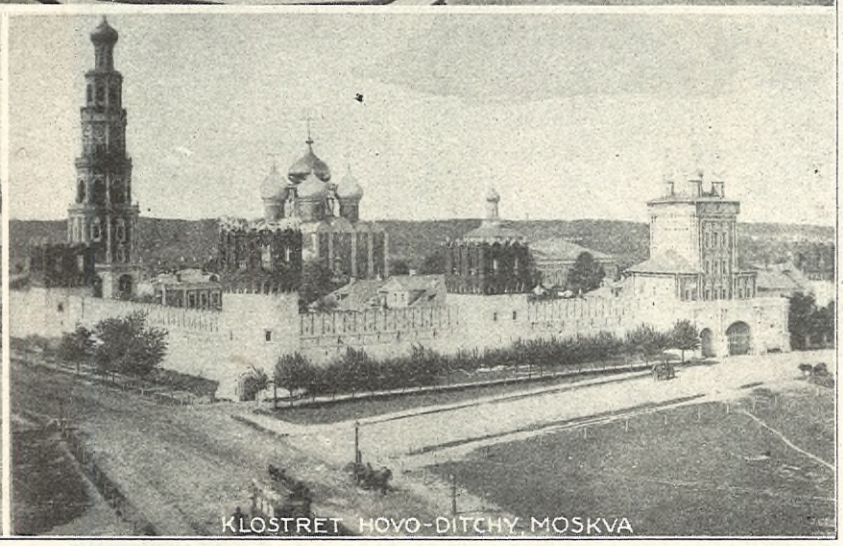
KLOSTRET HOVO-DITCHY, MOSKVA

(Forts. fr. sid. 783.)

buffaloegräset. Den spelade upp till dans, och snart yrde stickor och strå öfver slätten. Det hade mulnat, och de första snöflingorna förkunnade, att det stundade till snöstorm. Folket nere i staden hade spått rätt. Det var farligt att ge sig ut på prärien en förvintersnatt.

Det skådespel, som nu efter prologen började, var för främlingen något alldeles nytt. Nog hade han varit med om yrväder förr, men detta liknade en häxdans mera än ett yrväder.

I det längsta hade han sökt att hålla reda på väderstrecken, något som är ganska svårt för en, som är ovan vid slätterna, men nu hade han alldeles tappat bort dem. Han hade ingen aning om, hvar han var eller hvart han gick. Den lilla gångstigen, en "indian trail", som kanske varit använd under årtusenden, var igensnöad, och det hvita täcket utbredde sig under hans fötter, hvart han gick. Helt förvirrad vände han sig åt alla håll, men han såg endast snö, som föll i allt tätare massor och drefs i byar af den växande vinden. Han var inte heller klädd för den genomträngande och bitande kyla, som alltid följer snöstormarne tätt i spåren. Vinden svepte omkring hans kropp och han fick gång på gång kippa efter andan.

— Du står nu vid målet för din resa genom lifvet, och det är klokast att du gör upp räkningen med världen, sade rösten lugnt, sedan den en stund varit tyst, medan naturen redde till dödskammaren.

— Jag vill inte, jag skall inte dö, skrek nattvandraren i förtviflan, men ropet nådde inte långt genom de fallande snömassorna och den rytande stormen. Han förmådde inte hålla ut längre, utan sjönk ned i den mjuka snön, förbannande sitt öde.

— Jag vill inte — — — dö — — —

— Fåfängt — — — fåfängt — — — är du redo? — — — nu är stunden inne — — —

— Hjälp — — — hjälp — — —

Nu stod den hemska scenen, då han kallblodigt sköt ned kassören på det stora grosshandelskontoret, för honom lifligare än någonsin. Han såg offret falla ned på golfvet i sitt eget blod, och han kunde höra hans sista ord — — —

— Min Gud, min Gud, min hustru — — — mina barn — — —hvarför gjorde — — —

De många månaderna och de tusen milen hade inte förmått utplåna en enda detalj.

— Nemesis! Nemesis!

Allt efter som hans lemmar domnade, stelnade, förfröso i den bistra vinternatten, såg han scen efter scen utspelas från sitt sorgliga drama. Tragediens sista akt var inne, och snart slöts den sista scenen — — — En stönande suck, och allt var slut — — —

Fram emot morgonen lade stormen sig till ro och det klarnade. Om den förolyckade främlingen då varit vid lif, skulle han ha fått skåda en den allra härligaste syn, man kan få se i prärielandet. Det högblå himlahvalfvet var fullsatt af klart lysande stjärnor, som spridde sin underbara glans öfver det hvita snöläcket och sökte sin reflex i de gnistrande diamanter, som lågo frikostigt strödda öfver slätten så långt ögat kunde nå. Men han låg tyst och stilla i den vackraste svepning, som någon dödlig skulle vilja önska sig: hans drag vittnade dock om, att han kämpat en förtviflans kamp emot den, som på ett för honom så oförmodadt sätt, tvingat honom att låta sig svepas för den sista färden. — I natt har mer än en farit vilse på prärien och blifvit fast, sade nybyggarne, då de blickade ut öfver den hvita, tysta slätten.

Kvinnoporträtt till dagskrönikan.

Louise Hammarström.

Dagmar Svensson.

Thyra Svensson.

SEDAN 1880-TALET HAFVA DE ARBETSfält, som kvinnor visa sig kunna behärska allt mera vidgats. Den ena nyodlingen efter den andra har bildlikt taladt lagts under kvinnoplogen och skördarna från dessa fält äro nu både stora och olikartade. —Ett bland de verksamhetsområden som utan tvifvel synnerligen väl lämpar sig för mången kvinna är kemien. Denna vetenskap kräfver noggrannhet och ett segt, aldrig slappnande intresse samt punklighet; till utöfvande af kemiskt praktisk verksamhet behöfves icke heller mannens fysiskt större krafter. Allt flera äro äfven de kvinnor, som ägnat sig åt denna gren af de exakta vetenskaperna. En af de första — om ej rent af den första svenska kvinna som klart insåg möjligheten härutinnan var fröken Louise Hammarström, och såsom föregångskvinna torde därför äfven en större allmänhet hafva anspråk på att nu, då hennes lefnad stilla men hastigt afslöts den 5 nov. 1917 i hennes hem i Kopparberg, få några data.

Född 25 maj 1849 i Grangärde — prästdotter — och uppfostrad vid Svartnäs järnbruk ägde hon en inneboende kärlek till "järnbärareland" och det var helt naturligt, att denna skulle få något uttryck; hela hennes lif blef äfven ägnadt åt arbete i den Svenska järnhandteringens tjänst. — Efter att 1873—81 ha praktiserat på Kemisk-Tekniska Byrån i Stockholm under professor A. Werner Cronquist och kompletterat den teoretiska utbildningen som kräfves af en duktig kemist vid Stockholms Högskola och Tekn. Skolan i Stockholm dokumenterade hon sig såsom brukskemist 1881—87 vid Bångbro, 1887—91 vid Fagersta och 1891—92 vid Schisshyttan. 1893 etablerade fröken Hammarström ett eget kemiskt laboratorium i Kopparberg och lyckades detta henne såväl att hon 10 år senare (1893) kunde inflytta i egen byggnad (gården "Kyrkbacken") i Kopparberg.

På detta fröken Hammarströms laboratorium har under de gångna åren c:a 35,000 kemiska analyser utförts, hvilket bäst åskådliggör behofvet af en dylik anstalt i Bergslagen. Detta och en mängd kontrollanalyser bevisa tydligt det stora förtroende som laboratoriet åtnjutit. Ett ytterligare vittnesbörd på fackmäns stora förtroende ligger uti de talrika bidrag som därifrån lämnats till Järnkontorets standardverk 1906: "Analyser å svenska järn- och manganmalmer".

Med fröken Hammarström bortgick en af vårt lands märkeskvinnor. Hon lät icke mycket tala om sig, men genom sitt målmedvetna kloka och kunniga arbete, som bedrefs med en sällspord konsekvent energi, har hon, som var Sveriges första praktiserande kemist, beredt vägen för många efterföljerskor.

En klartänkt affärskvinna, kunnig i sitt fack, pigg och vaken äfven för sociala frågor, verkade hon mycket godt genom sina väckande och sunda inlägg. Bakom den för mången kanske något kalla ytan pulserade ett för medmänniskor varmt klappande hjärta, som gifvetvis äfven tog sig praktiska uttryck men afskydde onödiga ord. En kärnkvinna i ordets bästa bemärkelse var fröken Hammarström och en outtröttlig arbeterska af första rangen. — Sedan hon hela dagen arbetat på laboratoriet fortsatte hon gärna till sent på kvällen i sin trädgård med arbete utomhus.

Det var blott några få månader sedan hon, 67-årig, slutade sitt analytiska arbete och öfverlämnade sin institution till sina mångåriga medarbetare, fröknarna Elsa Cronquist (dotter till frkn H:s förste lärare på den kemiska banan) och Maria Lejdström, hvaraf den förra nu fortsätter affären. — Det är också blott några få månader, som denna hela lifvet igenom raskt verksamma kvinna tagit sig ledighet. — Efter detta rikligt tillmätta lifsverks fullbordan bör man väl därför med mera fog än vanligt offentligen uttala ett tack och frambära en innerlig önskan att hon må få hvila i frid efter arbetsdagen.

G. W:SON CRONQUIST.

*

Det är inne på Stenografbyråns kontor hos dess direktörer fröknarna Dagmar och Thyra Svenson i denna byråns nya eleganta lokaler Nybrogatan 11 A, och matrikeln öfver eleverna har nyss med en viss högtidlighet förevisats. Det är också en ganska märklig bok, ett mänskligt dokument skulle man kunna säga. Den innehåller noggranna anteckningar om elevens ålder, fallenhet, vunnen färdighet, anställning efter lärotiden och dessutom små talande upplysningar, som visa med hvilket intresse och hvilken noggrannhet Stenografbyråns direktörer följa det människomaterial, som går genom deras händer. Därom talar också de i den nya lokalen inredda pensionärsrummen för elever från landsorten. Med den nuvarande bostadsbristen är ett dylikt arrangemang synnerligen välbetänkt. Allvaret i studierna af stenografiens värdefulla färdighet belyses af en liten detalj i rummens inredning: de nätta dukarna på bord och byrå äro broderade med sentenser i stenografskrift. När eleven kan läsa hvad som ligger på hennes bord, är hon ett stycke på väg mot fullärdhet.

Systrarna Dagmar och Thyra Svensson ha ett godt stycke ihärdigt och målmedvetet arbete bakom sig, innan de fått sin stenografbyrå i det skick, som den nu framträder. De började 1905, då stenografi icke var så vanligt eller ansågs så behöfligt som nu och sedan dess har deras elevantal varit i ständig stegring. En från Stenografbyrån skild verksamhet ha de duktiga systrarna grundat i Revisionskammaren, som tillhandahåller revisorer för olika ändamål. De voro de första kvinnliga revisorer, som funnos i Stockholm och det var först efter åtskilliga svårigheter som de lyckades erhålla auktorisation i denna sin egenskap. Bägge systrarna äro mycket socialt och politiskt intresserade och fröken Dagmar Svensson är sedan länge en värderad och mycket använd kraft inom Moderata Kvinnoförbundet.

Iduns Hjälpreda 1918.

HJÄLPREDAN SKALL ÅTERUPPSTÅ 1918, och vi äro öfvertygade om, att alla våra läsarinnor komma att hälsa den som en gammal kär vän. Den har varit borta ett år, alldeles som en af våra gamla bekanta, som försvinner ur vår synkrets på en tid, men nu kommer den tillbaka rustad för att möta ett nytt år. Det blir kanske icke något lätt år för de många husmödrarna, men den erfarenhet, som den gångna tiden gifvit har icke varit förspilld. För de många rön, som läsekretsen gjort står Iduns hjälpreda öppen. Den vill gärna förmedla värdefulla upplysningar till en större krets. Alla införda bidrag honoreras och de som icke införas återsändas, om adress och porto bifogas.

Idun har skaffat sig värdefull hjälp för sin Hjälpreda i fru Olga Ahl, (Smålandsfrun) och fru Ida Högstedt, (Ida Fredrika), som under nästa år ofta komma att synas i Hjälpredans spalter. Till dessa värdefulla namn kunde vi lägga ännu flera, men vi föredra att senare återkomma till ämnet.

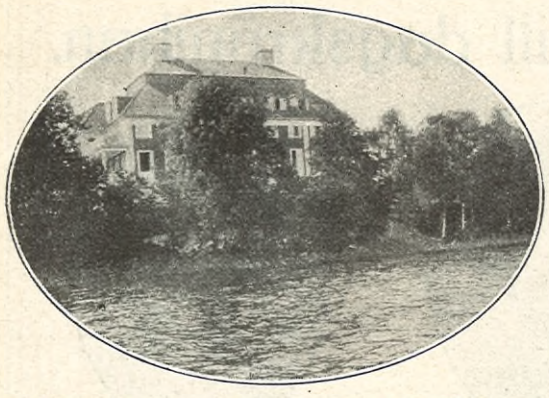

Rimforsaskolan 10 år.

VID RIMFORSA, FREDRIKA BREMERFÖRbundets landthushållningsskola för utbildande af lärarinnor, firades den 14 november 10-årsdagen af skolans invigning. Från en liten svag början har skolan växt fram till en ganska storartad institution; härom vittnar bland annat den stora skolbyggnaden som, uppförd efter ritningar af professor I. G. Clason, reser sig vid Åsundens strand.

Har skulle festen nu gå af stapeln och hit samlades ej blott förutvarande och nuvarande medlemmar af skolans styrelse utan ock f. d. lärarinnor och elever. Stämningen var från början den bästa. Det var ej endast sammanträffandet mellan kamrater och vänner, som lockade till samspråk; det var erfarenheter af olika slag; alla ville fråga och höra. En del elever hade arbetat högt upp i Norrland, där det gällt att bryta bygd på hushållningens och hygienens områden, andra hade haft sitt arbete vid koloniträdgårdar, åter andra vid någon af de af dyrtiden skapade anstalterna: centralkök eller dylikt. Lärarinnorna vid de landthushållsskolor, som på senare åren så allmänt upprättats hade sina erfarenheter att meddela från ladugård, höns- och svinhus m. m., likaså konsulenter, skolköks- och slöjdlärarinnor m. m.

Den fråga, som så allmänt framställes: "Hvad platser kan en Rimforsaelev erhålla efter genomgången kurs? blef genom dessa samspråk ej blott besvarad utan man fick också veta huru det arbetas — och med hvilket intresse arbetet omfattades af eleverna.

Kanske var den hurtighet, som gaf sig uttryck både i de ungas väsen och tal, det bästa beviset för att de tycktes vara på sin rätta plats i lifvet — eller med andra ord, att skolan är ett barn af sin tid och att dess elever med kärlek söka föra skolans idéer framåt.

Men för att återgå till festen, så kommo gäster med tåg och med vagnar. så att middagsbordet räknade öfver 60 personer. Vackert ordnadt, festlig stämning, versifieradt tal vid bordet och glada ungdomar, så såg det ut.

Visst regnade det ute, men det var sol inom skolan.

På eftermiddagen kommo skolans grannar från de närbelägna egendomarna m. fl. Festtalet hölls då af fröken Gertrud Adelborg om skolan, dess grundande, dess arbete, dess framtid, där grundmotivet var sagan som blef verklighet — idéen om högre undervisning i landthushållning för kvinnan, som under dessa år slagit rot och nu är i starkaste växt.

Amiralinnan Dyrssen, skolans v. ordförande, talade i hjärtliga ordalag till fröken Adelborg och till skolans föreståndarinna, fröken Louise Nathorst-Böös, som är den ledande, drifvande själen inom skolan, samt till lärarinnor och elever; byråchefen Lyttkens uttalade skolans varma tack till v. ordföranden.

När därefter skolans f. d. och nuvarande elever uppstämde den s. k. Rimforsasången: "Gif akt kamrater, sluten ring kring hemmets rika värld", då kände man att dessa elever, utgångna från Rimforsa, blicka fram mot målet att till Sveriges kvinnor sprida kunskap och därmed också ökadt intresse och ökad kärlek till hemmets värld.

Kanske bidrog till den starka stämning, som gjorde sig gällande, öfvertygelsen att den tid som nu råder, ställer alldeles särskildt stora kraf just på kvinnorna och att därför Rimforsaskolans insats nu är af större betydelse än någonsin.

G. A.

Röster från skilda håll.

Ett tack och en vädjan.

TILLÅT MIG PÅ DETTA SÄTT FÅ FRAMBÄRA ett hjärtevarmt, innerligt tack till fru Elisabeth Kuylenstierna-Wenster för berättelsen "Stundens glädje" i n:r 46 af Idun. Den berättelsen var sannerligen "ett ord i rättan tid."

Jag lefver fram mitt lif i en af våra små landsortsstäder, känner tungt tidens nöd och brist, och har dagligen tillfälle att få höra människors aldrig sinande ström af jämmer, gnat och gnäll öfver de svåra tiderna, öfver allt och alla. Och jag är så trött, så trött på allt detta gnat och gnäll, så intill döden trött. Nog är det sant, att tiderna äro svåra, ja, de äro f r u k t a n s v ä r d a. Men fins väl någon i vårt land som ej har r e d a på detta? Jag tror det ej. Öppna en tidning — hvilken som helst — och se — spalt efter spalt fulla med klagan öfver tidens stora nöd, tusen lagbestämmelser om än mindre ransoneringar. — Se i närmaste bokhandelsfönster! Där ligga tjogtals med handböcker om "surrogat" och "kristidsföda". Hur skulle någon kunna undgå att v e t a om huru svårt det är att lefva äfven om de finnas som kanske ännu ej haft d i r e k t känning af nöd och brist. Alltså — låtom oss fastslå att a l l a veta om att det är svåra tider, att det är tungt och bekymmersamt att lefva. När vi nu alla veta detta, hvarför då ideligen, ideligen tala därom? Blir lifvet lättare att lefva därigenom att vi ständigt tala om dess mödor? Synes tillvaron ljusare för någon när vi undfägnat vederbörande med våra klagovisor? O — lifvet är sannerligen tungt nog ändå utan att vi behöfva göra det än tyngre för hvarandra genom jämmer och klagan, misströstan och hopplöshet. Går man ut på gator och stigar, trött och modfälld öfver svårigheterna och möter man så en människa därute och hon börjar tala till en — hvad talar hon om? Jo, naturligtvis om de svåra tiderna. "Nu finns d e t ej längre att få för pengar, nu finns d e t ej, nu har d e t blifvit så dyrt, och d e t så dyrt" o. s. v Och när man skiljs och vänder hemåt igen —tror Ni då att lifvet syns ljusare, hoppfullare, tror Ni att man kan gå med litet lättare steg och att man känner ny styrka att hurtigt och hoppfullt taga itu med svårigheterna? Ånej — var himlen mulen när man gick ut, så är den alldeles säkert när man går in öfvertäckt af tunga, stora, svarta moln utan en gnista af sol. Stegen bli så tunga, man är så trött, så trött, så intill döden trött. —

Säg, hvarför ska vi göra hvarandra så modstulna, så trötta, så hopplösa? Hvarför inte i stället försöka göra det så lätt och ljust för hvarandra som möjligt. Husmoderns kall är det tyngsta i våra dagar. Hvar skall hon få tag i mat att laga när det ingen mat finns att köpa, och det lilla som finnes är så orimligt dyrt. — Det är mycket, mycket svårt att vänta mannen hem från arbetet, hungrig och trött, barnen från skolan, hungriga och glupska och inte på jorden veta hur man skall kunna få något att gifva dem att äta. Men när likafullt det står mat på bordet när mannen och barnen komma hem — ja, då vittnar det om att denna husmoder icke skyr att timtals stå i kö ute på gatan i blåst och regn, att hon finner sig i att bli snäst, knuffad och trampad för att kunna få köpa 25 gram smör, en liter blå mjölk o. s. v. Huru glada och tacksamma, huru vänliga och ömma mot denna kvinna skulle icke då mannen och barnen vara. — Äro de det? Nej, mannen svär och domderar öfver den dåliga maten, äter med en martyrs min o. s. v.

Och finns det någon stackars människa som nödgas inackordera sig i någon familj — nog får den veta om att äta på nåder. Jag är bekant med en ung flicka, som är inackorderad i en s. k. medelklassfamilj. Hon får sannerligen betala för matbitarna hon får, inte bara med pengar. Hvarje gång de sätta sig till bords börjar husfadern samma litania — nämligen klagovisa öfver de dyra tiderna. Och emellan måltiderna går en förgrämd husmor och mal och mal en ständigt brusande ström af jämmer, knot och gnäll och gnat. Följden af allt detta är att den stackars flickan knappt vågar röra matbitarna, att hon är modfälld, hopplös och förtviflad och att i hennes hjärna bara finns en enda tanke, mat, mat, mat. Jag skulle gärna vilja tala ett ord med denne lille tjocke, fete medelklassare som sitter i sin länstol med händerna i knäet och gnäller öfver alla utgifterna, medan nere i vedbon hans fattige vedkarl står och hugger hans ved och sliter och arbetar för en ringa penning. Jag har lagt märke till att de som minst behöfva det gnälla värst. Fy skam, svenska folket, att vara sådana gnällmånsar? Nej, låt oss sluta upp med gnället. Det är skillnad på tal och gnäll. Om vi någon gång t a l a om svårigheterna — det är naturligt, det är oundvikligt — men gnäll och jämmer är ovärdigt, är nedsättande, tarfligt. Låt oss tala gladt och hoppfullt med hvarandra. Det ä r svårt att lefva, det är sant, men ljusare tider m å s t e stunda, det är o c k s å sant. Det finns ingen natt så mörk att icke en morgon skall gry efter den. Kriget kan icke fortfara i det oändliga, en gång tager det slut och då följer oundgängligen bätttre tider. Denna tid är oss en pröfvotid, en eftertänkandets tid — vi behöfde så väl att få den. Vi ha slösat, vi ha haft så stora fordringar, vi ha aldrig känt tacksamhetens stora stilla glädje öfver lifvets små gåfvor — må vi lära oss det nu. Och må vi under denna pröfvotid och lärotid hjälpa hvarann så godt vi kunna, vara hurtiga, förtröstansfulla, modiga, starka, gifva hvarandra handen och hjälpa hvarandra fram till ljusare tider som stunda. Framför allt! Hjälp barnen! Låt icke deras små trofasta hjärtan grumlas för mycket af tidens öfversvallande ondska och lumpenhet, låt icke deras barnaglädje dämpas allt för mycket af lifvets nöd — låt dem få små glädjestunder allt ibland, gör det ljust och gladt för dem med de små medel som finnas.

Låt oss gripa verket an med frejdigt mod och vara värdiga ättlingar till folket i norden som lefde af barkbröd och vatten — låt ändtligen gnället tystna!

EN HUSMODER.

*

"Den mörka julottan".

I SIN BOK KAROLINERNA HAR VERNER V. Heidenstam en berättelse med ofvanstående titel, däri han skildrar, huru i ofredens tunga tid ett hårdt sinne böjes till gifmildhet mot nödställda. Nu — i vår egen tid — susar krigets gissel öfver skyldiga och oskyldiga. Nu är tid för oss att i dubbel bemärkelse fira "Den mörka julottan." —

Den ena församlingen efter den andra glädes åt att ha ljusförrådet för julottan betryggadt. En kyrka utfärdar maning för sockenborna att på frivillighetens väg fylla det tomma ljusförrådet. Endast hundra ljus behöfvas.

En annan församling beslutar att fira juldagens gudstjänst vid dagsljus och s k ä n k a s i t t s p a r a d e l j u s f ö r r å d t i l l d e f a t t i g a.

Höres icke därvid ett tydligt: "Gå äfven du och gör sammaledes!"

"Endast hundra ljus!" Hur många små stugor är det icke, som ligga mörka denna vinter, därför att dess invånare icke ha råd att åstadkomma en karbidlampa! Huru många sjuka är det icke, som af samma skäl få genomlida plågans timmar utan trösten och tryggheten af en ljusstrimma i den mörka kammaren! I hur många fattiga hem skulle ej de tusen ljusen kunna sprida glädje!

"Endast hundra ljus!" De förbrinna under två —tre timmar under julottan. Huru många ljusa timmar skulle de ej betyda om de, hvart och ett för sig, hamnat i en liten fattig stuga eller vid en sjukbädd!

Jag hör invändas, att julen är dock en ljusets fest, en Vår Herres gudstjänst.

Ja, visst är den en ljusets fest. Låt den blifva det för de många, som icke orka till en ljusskimrande kyrka! Gif den gamle, den fattige, den sjuke ett julljus af dem, som skulle lyst i kyrkan! Fira juldagens gudstjänst i dagsljus och låt "de hundra ljusen" — från hvarje kyrka i hela vårt land — lysa från de många fattiga hemmen!

Jag tror, att Vår Herre skulle anse sig vara bättre tjänad af en sådan julotta.

RUTH ROSENIUS.

Ensamhet.

JAG SITTER OCH LYSS till en ynglings tal
om hans eviga hatfulla ensamhet,
som skänkt så öfvermåttan med kval.
Men likväl i djupaste hemlighet
jag tänker, att ganska föga han vet
om ödelif och enslighet.

Han säger med djup och darrande röst
att aldrig han ägt en vän, en frände,
att aldrig hans panna funnit ett bröst
att luta sig mot, när den brände
och värkte af ångest och ve.

Men mina tankar gå fjärran stråt.
Jag tänker: hur föga veta de,
som sörja i klagan och sakna i gråt
att aldrig en vän de kände.

Af dessa var vidden af ensamhet
och ödeårs ve
förvisso aldrig förnummet.
Den ensammes våndor den blott vet,
som tigande känt
hur ensamhetsångesten bultat och bändt
då hans käraste suttit i rummet.

Ensamhetsskräcken är bara ett namn
för den som ej känt sig ensam
i sin djupast älskades famn.

G. P. QUIST.

PÄRMAR

till IDUN kunna erhållas hos hrr bokhandlare eller direkt från IDUNS EXPEDITION, mot likvid i postanvisning, till följande priser:

Röd pärm, med guldtryck till "Idun" Kr. 1: 75 + porto 40 öre
Röd eller grön pärm till "Iduns Roman-bibliotek" .... » 0: 50 + » 10 »
Röd eller grön pärm till "Iduns Hjälpreda" .... » 0: 50 + » 10 »
Samtliga tre pärmar........................ » 2: 75 + » 40 »

Recept å Kornflingekubbar af Svalöfs Kornflingor.

2 hg. smör
1/2 kkp. socker
2 hg. kornflingor
70 gram hvetemjöl
2 tsk. bakpulver

Beredning: Smöret röres med sockret, tills det blir hvitt och pösigt. Kornflingorna tillsättas. Mjölet blandas med bakpulvret och inarbetas sist. Degen rullas ut i fingertjocka stänger, som skäras ungefär 5 cm. långa och gräddas vackert rostgula i medelmåttig ugnsvärme.

NYA WERMLANDS-TIDNINGEN
Etabl. 1850 Karlstad Etabl. 1850
Rikstelefon namnanrop Länstidningen
Värmlands enda dagliga tidning.

I alla väder är **Gahns Maniol** det bästa för huden.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 2—8 DEC. 1917.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; à-la-daube på fisk med skarpsås och potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Lammstek med potatis och grönsaker; gratin på selleri; fyllda äpplen med enkel vaniljsås.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; stekt strömming med potatis; kaffe eller te. Middag: Köttbullar med stufvade jordärtskockor; Eskilstunasoppa.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; fransk omelett med svampstufning; ägg; kaffe eller te. Middag (vegetarisk): Grönkålspudding med stufvade svartrötter och potatis; enkel äppelkaka.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt bräckkorf med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Pensionatpuré; ångkokt torsk med persiljesås och potatis.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; rågmjölsgröt med mjölk; halstrad sill med potatis; kaffe eller te. Middag: Får i kål; plättar med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; kalfsylta med rödbetor och stekt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Falska fläskkotletter med potatismos; lingonäpplen med grädde.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgröt med mjölk; pytt i panna; kaffe eller te. Middag: Sillpudding med äggstanning; potatisgrynsvälling.

RECEPT:

Lammstek (f. 6—8 pers.). 2 kg. lammstek (kylen), 1 hg. späck, 2 tsk. salt (10 gr.), 1/2 tsk. hvitpeppar, 1 msk. smör (20 gr.), 3/4 lit. kokande buljong eller vatten.

Beredning: Steken, som bör hafva hängt, så att den är mör, torkas, bultas, späckas, och läggen hugges af. Den späckas mest på ytterlåret, och ryggen knäckes för att underlätta förskärningen, hvarefter steken ingnides med en blandning af saltet och pepparn. En långpanna upphettas, smöret brynes däri tillika med något af späcket, steken lägges i med innanlåret upp och brynes omkr. 1/2 tim. i varm ugn, hvarunder den öses flitigt med fettet i pannan. Den spädes med den kokande buljongen eller vattnet och får steka, tills den är mör, eller omkr. 1 1/2—2 tim., hvarunder den öses öfver hvar 10:e min. Lägges upp på varmt serveringsfat och skäres för vid bordet. Serveras med hvita bönor och grönsaker eller grönsakspastejer samt den silade, skummade köttskyn eller med afredd sås. För små hushåll lämpar sig fransyskan bäst.

Enkel vaniljsås (f. 6 pers.). 1 ägg, 1 äggula, 30 gr. socker, 5 gr. potatismjöl, 3 1/2 dcl. mjölk; 1—2 msk. vaniljsocker, 1 dcl. tjock grädde.

Beredning: Ägget, äggulan och sockret vispas 15 min., hvarefter potatismjölet iröres. Mjölken kokas upp och hälles på äggulorna under stark vispning. Såsen får därefter sjuda öfver elden under fortsatt vispning, tills den är tjock, då den hälles upp och vispas, tills den är kall. Såsen afsmakas med vaniljsockret, och sist tillsättes den till hårdt skum slagna grädden.

Eskilstunasoppa (f. 6 pers.). 1 dcl. korn- eller hafregryn, 1 1/2 dcl. vatten, 1 lit. äpplen, 85 gr. strösocker, 1 dcl. tunn grädde.

Beredning: Grynen sköljas, sättas på i kallt vatten och få koka med tätt lock. Äpplena sköljas, torkas, skäras i klyftor och kärnhusen tagas bort. De läggas i soppan, när den kokat 1/2 tim., och få koka tills de falla sönder, då soppan passeras. Sockret tillsättes och soppan får ett uppkok. Grädden hälles i soppskålen och soppan hälles upp under jämn vispning.

Grönkålspudding (f. 6 pers.). 3 grönkålsstånd, vatten, salt (till förvällning), 4 ägg, 2 dcl. mjölk, 2 msk. smör (40 gr.), salt, socker, närsalt.

Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Kålen repas, sköljes väl, påsättes i kokande, saltadt vatten och får koka omkr. 1/2 tim. eller tills den är mjuk. Upphälles då på sikt och får afrinna. Kålen males därefter 4 ggr genom köttkvarn och lägges i ett fat. De uppvispade äggulorna, gräddmjölken och det smälta smöret iröres, och smeten afsmakas med salt, socker och närsalt. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna ägghvitorna. Massan hälles i en smord, eldfast form och gräddas i vattenbad i ugnen omkr. 1 tim. Serveras genast den tagits ur ugnen med stufvade svartrötter och kokt potatis.

FRÅGOR

ENHVAR LÄSARE AF IDUN AGER rätt att i denna afdelning framställa förfrågningar rörande husliga eller andra angelägenheter till besvarande af läsekretsen. Dock förbehåller sig redaktionen oinskränkt befogenhet att utesluta de frågor, hvilka anses sakna mera allmänt intresse. Hvarje publicerad fråga kommer att besvaras, och utbetalas för det bästa svaret, å någon af här nedan införda frågor, som insändas till redaktionen senast 4 dagar efter detta nummers dato ett pris af 10 kronor.

N:r 367. Vill någon af Iduns Göteborgsläsarinnor ge mig namn och adress på någon lärarinna, som ger lektioner i talöfningar? Jag är ofta hes och lär behandla rösten fel, hvarför jag gärna vill bli botad. Äro sådana lektioner dyra? frågar
N. N.

N:r 368. Hvad fordras för utbildning för att blifva lärarinna i väfnad (konst- och vanlig väfnad) vid någon folkhögskola eller någon annan skola? Anställas lärarinnor för enbart väfning eller bör väflärarinna vara kunnig undervisa i annan slöjd eller något annat ämne? Hemslöjdsföreningarna bruka anställa lärarinnor som reser omkring och håller väfkurser. Hvad fordras för utbildning för att erhålla sådan anställning? Jag äger endast folkskolebildning och är 26 år. Är mycket intresserad för hemslöjd, isynnerhet väfning men är kunnig endast i vanlig väfnad. Hvad plats kan man erhålla, om man genomgår en fullständig väfkurs (teoretisk och praktisk) i Birgittaskolans väfafdelning, Beridarebansgatan, Stockholm?
Väfintresserad.

N:r 369. Hur kunna skilja mellan verklig och inbillad kärlek; jag är i ett svårt val.
Oerfaren.

N:r 370. Hur kommer det sig, att på alla mina växter (palmer och äfven asparagus) på bladen bildar sig en klar klibbig vätska? Jag använder Plantagén i vattnet och gödselvattnar dem äfven någon gång och tvättar bladen i svag såplösning ungefär 1 gång i månaden. Vätskan är mycket obehaglig, då den

I en punkt äro alla husmödrar ense: SKULTUNA KOKKÄRL äro bäst!

Annonsera i Idun!

65×90 mm!

Ja, så stor är verkligen en burk Metallputs Nordstjernan, marknadens utan tvivel mest förstklassiga vara på sitt område.
Priset är 35 öre pr burk. Samma pris äfven för Nordstjernans Zinkputs-, Knivputs- & Fönsterputs- men 40 öre för Spiselputspulver.
»Bäst och mest» säga alla som provat Nordstjernans putsmedel.
A.-B. TEKN. FABR. NORDSTJERNAN, SÖDERHAMN.
Filialkontor & Nederlag i Stockholm.
Riks. 119 23. Allm. 10 97.

direkt från Schweiz, tull- & portofritt till bostaden!
Begär redan i dag prover på garanteradt solida nyheter till dräkter och blusar i taffetas, crêpes, gabardine, eolienne, faille, cotelé, voile etc. från kr. 2.20 pr. meter. Särdeles rickhaltigt urval i såväl svart som hvitt och kulört. Vår kollektion sändas Eder mot ett 20 öres frimärke franko till benäget påseende.
Samtidigt rekommendera vi vår kollektion i dräkter och blusar, konfektionerade och okonfektionerade, med äkta schweizer-broderier på batist, voile, organdie etc. fran Kr. 2.95. Denne kollektion sändas Eder likaså mot ett 20 öres frimärke till benäget påseende.
Schweizer & Co. Luzern S 3 (Schweiz)

Behagligaste och effektivaste afföringsmedel är Apoteket Vasens Laxérmarmelad för stora och barn. Pris 1.50 kr. pr ask. Finnes på alla apotek.

Elegant
kemiskt tvättad o. pressad blir Eder kostym klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till
Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri-A.-B
Göteborg.

JULKLAPP
rekvireras bäst ur vår stora, eleganta huvudkatalog N:o 47. **Köp i tid medan varor finnas att få!** Katalogen sändes gratis, ej fraktfritt.
Åh'én & Holm, Stockholm.

Köp i tide!
30 ol. krigsmärken kr. 1.—
50 » » » 3.—
150 » » » 20.—
100 tyska kolonim. » 20.—
(dessa m. stiga enormt).
Kat. gratis. Alla m. köpas.
500 alla olika 4.00, 1000-10, 2000-33 kr.
Frimärksbörsen, KÖPENHAMN. KLOSTERSTRÆDE 9.

Bästa ingredienser
vid småbak förtjäna bli behandlade med bästa jäsningsmedlet. Gooda-Jästmjöl är bäst och pålitligast.
Säljes öfverallt i burkar à 15, 25 och 50 öre.
Handelsaktiebolaget Sten Sjögren & Co

Prima Engelska Antracit, Hushållskol och Koks
ständigt på lager till lägsta dagspriser
LAVÉNS KOLIMPORT-A.-B.
Tel. Allm. och Riks
Namnanrop: Lavéns Kolimport.

PARAMINT PASTILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE.
vid sjukdomar i munhåla och svalg. Effektivt skydd mot smitta vid epidemier. FLASKOR OM 50 ST. KR. 1.50
SÄLJAS ÖVERALLT
A.B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

FREJAMI - PASTILLERNA
skänka lindring och bot vid hals och bröståkommor

Enda specialfabrik i Norden.
Rt. 20. Winslöf. Rt. 121.

PENSIONSFÖRSÄKRING
Allmänna Änke- och Pupillkassan i Sverige
meddelar försäkring för pensioner dels till efterlefvande änkor och barn dels ock till annan viss person oberoende af skyldskapsförhållande.
Inträde är öppet för **hvarje** svensk undersåte, som med afseende å hälsotillstånd pröfvas antaglig och icke uppnått 60 års ålder. Pension kan betingas från 100 till 1,500 kronor. Insats en gång för alla kontant eller delvis genom revers eller ock årliga premier.
All vinst tillfaller de försäkrade i form af årlig tillväxt af pensionen under den persons lifstid som betingar pensionen. Pensionstillväxten utgår med lägst 2 högst 5 procent för år å det betingade pensionsbeloppet.
Prospekt portofritt på begäran, hvarvid denna tidning bör åberopas.
STORKYRKOBRINKEN 11, STOCKHOLM

SYDSVENSKA KREDIT AKTIEBOLAGET,
Drottninggatan 4,
utfärdar **resekreditiv**, betalbara på de flesta europeiska och utomeuropeiska bankplatser, ombesörjer **telegrafremissor** till in- och utlandet.
Fondafdelning. Notariatafdelning. Kassafack.

droppar på golf och föremål i närheten. Idunprenumerant i 12 år.

N:r 371. Medelålders kontorist beder någon sakkunnig råda i följande. Har tänkt börja något eget, är praktisk och van vid arbete, äger 5,000 kronor (besparingar under 25 år). Kan jag för detta kapital köpa ett litet torp eller lägenhet och sålunda få min utkomst? Äger full uppsättning af möbler och husgeråd, frågan är om jorden afkastar så det räcker för en person och den hjälp som behöfves för arbetet af densamma. Elisabeth.

N:r 372. Hvar kan självförsörjande bildad kvinna, endast föga bevandrad i kokkonsten, få litet mera hum om denna i bildad och treflig miljö under januari månad? Eventuellt reflekteras å kurs i Stockholm, om uppgift å dylik kan erhållas. Nytta och nöje.

N:r 373. Vore tacksam om någon af Iduns läsarinnor ville upplysa om hvem som har privilegiet på titlarnas bortläggande, om det är herrarna eller damerna. Har hört olika meningar därom.
Violet 1917.

N:r 374. Vill någon af Iduns ärade läsarinnor säga mig om här finnes någon hushållsskola i Sverige, där man får lära matlagning grundligt? Har genomgått Bogstens hushållsskola i Sörmland, men mesta arbetet var rengöring, och det är ju inget att lära. Önskar att få genomgå en skola, där man slipper rengöringsarbetet, det tager ju mesta tiden. Tacksam för svar blir.
Ung flicka.

N:r 375. Har någon af Iduns läsare experimenterat med briketter af tidningspapper? Kan man elda enbart med dem i kamin?
Prenumerant på landet.

N:r 376. Hvart skall jag vända mig för erhållande af upplysning om de nuvarande linnesömnadspriserna på sänglinne o. d. frågar
Ung linnesömmerska.

N:r 377. Jag har en 23 år gammal dotter, hvilken är slö till sinnet sedan omkring 17—18 år tillbaka och har under denna tid vårdats dels i hemmet och dels hos andra. Någon förbättring är ej märkbar, och jag är icke tillfredsställd vid tanken på att hon kanske ej får så lämplig och god vård, som för hennes tillstånd fordras, hvarför jag önskar ombyte. Huru och hvar skall jag finna ett hem, som skulle lämpa sig för henne? Där under sakkunnig ledning och vård, intresse och verksamhetslust kunde väckas för något slag af lämplig sysselsättning i förening med ön och god vård, som möjligen kunde medföra någon förbättring. Bekymrad mor.

N:r 378. Finnes något annat barnhus i Stockholm än Allm. Barnhuset, som mottager barn, födda utom äktenskapet. Hvar få tag i de nya lagbestämmelserna angående oäkta barns arfsrätt? Olycklig moder.

N:r 379. En mycket lomhörd kontorist frågar härmed om någon skulle ha vilja och förmåga att hjälpa henne till en plats eller hemarbete. Är säker bokföreskerska, van vid renskrifning, språkkunnig m. m. och har goda betyg, men alla försök att erhålla förtjänster till självförsörjning ha misslyckats till följd af döfheten. Och pensionsnämnden har afslagit ansökningen om pension. Finnes någon förening, som understöder döfva eller för öfrigt någon sammanslutning mellan lomhörda? Har ingen donator någonsin tänkt på detta slag af vanförhet, som är så hinderligt i kampen för tillvaron? Då man som vuxen träffas af detta onda, torde det vara svårare än i barndomen, hela ens uppfostran och senare verksamhet äro ju lagda för normal skötsel. Äfven om man själf tycker sig ha kämpat igenom till en viss anpassningsförmåga och resignation, så är det icke så för omgifningen, den anser det nog som ett kors att ha med en döf person att göra. Godhetsfullt hjälp mig till arbete på kontor, i ämbetsverk eller hos privatperson och ingen blir tacksammare än Gamla Kassan.

N:r 380. Kan nedtryckt och utpinad hustru hoppas att af sin man och herre återfå dels ett litet arf och dels hälften af en inteckning han tagit ifrån henne? Boskillnad finnes. Erhåller aldrig några penningar af honom, ej ens till kläder. Kunde jag utfå dessa belopp, skulle de användas till utbildning åt barnen. Finnes någon advokat eller någon annan, som vill och kan räcka en hjälpsam hand åt
En af många.

N:r 381. Kan någon af Iduns erfarna läsarinnor lära mig, hur jag bör förfara vid tvättning af babykläder för att bäst spara på tvål och såpa? Har inte mer kläder än att jag måste tvätta 2 à 3 ggr i veckan. En mamma.

N:r 382. Till Iduns förståndiga läsarinnor! Jag är gift med en gammal man, som jag en gång varit fästad vid, men jag visste då ej hvad jag gjorde. Mitt temperament ligger åt annat håll; jag lider i det tysta. Vill dock ej skiljas och störa honom. Huru skall jag få tiden att gå? Olycklig.

N:r 383. Hur skall man kunna få en ordentlig stil? Första raderna gå ganska bra, men sedan blir det en trötthet i handen, och det hela verkar slarfvigt och obildadt. 28-åring.

N:r 384. Hvart skall man vända sig för att få upplysning om man har rätt att söka stipendium?
H. H.

N:r 385. Hur bör det gå till vid ett barndop, där man önskar ha faddrar närvarande? Hvem skall bära barnet till dopet (ej i kyrka utan i hemmet), skall modern göra det? Huru bör man arrangera den timliga förplägnaden i ett större landtbrukarhem vid ett sådant tillfälle? Hvilket vore lämpligast, både middag och supé eller endast det senare? Hvilken tid på dagen vore lämpligast för förrättningen af dopet och hvilken för måltiderna eller måltiden? Om någon erfaren läsarinna af Idun ville gifva mig upplysningar om ofvanstående och äfven om så vore möjligt en passande matsedel för tillfället i fråga, vore jag oändligt tacksam.
Den förstfödde.

N:r 386. Jag är mycket intresserad af handarbeten, men som jag bor på landet, rätt långt från staden, är jag ej i tillfälle att köpa uppritade sådana. Nu undrar jag om det finnes någon handarbetstidning med trefliga mönster, som jag själf kan rita upp. Villafru.

N:r 387. Kan någon upplysa om, huruvida lag därom funnits eller hvaraf den folktron uppkommit, att borgerligt äktenskap ingås på vissa år, hvarefter detsamma måste förnyas för att vara giltigt? Har hört uppgifvas om ännu lefvande personer, att deras äktenskap ingåtts på 25, 40 och 70 år, men har ej varit i tillfälle att hänvända mig direkt till uppgifna personer, hvadan jag fortfarande är
Undrande.

N:r 388. Under en längre tid har jag hållit på med oljemålning, såväl porträtt som landskap. Jag har ej kommit i beröring med någon känd konstnär, som jag kunnat rådfråga, eller få något erkännande för mitt arbete. Hvart skall jag vända mig för att få någon tafla såld eller utställd? Jag vore mycket tacksam, om någon af Iduns läsare eller läsarinnor ville lämna mig upplysning i denna fråga. Karin.

N:r 389. Ung förlofvad flicka frågar om det stöter mot god ton att bo hos fästmannen under påhälsning hos honom, då han har en släkting till hushållerska; eller är det nödvändigt att hyra hotellrum.
Dum och oerfaren.

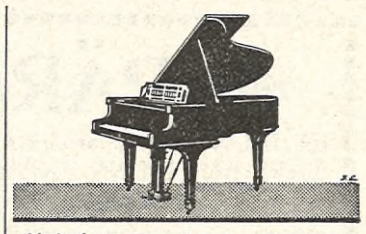
STEINWAY & SONS
STORT LAGER I ENSAMAGENTUREN:
LUNDHOLMS PIANOMAGASIN
STOCKHOLM · JAKOBSBERGSGATAN 39

N:r 390. Vill någon af Iduns idérika läsarinnor gifva mig ett råd, hur jag skall sy gardiner af s. k. silduksslinne. Hvilket blir trefligare att göra endast två längder med frans, eller att jämte dessa äfven hafva öfverstycke? Hade tänkt sy hålsömmar. Undrande fjällbo.

EN KUNGLIG GILJARE-FÄRD.

Berättelse för Idun af Eric Sundelius.

(Forts.)

»Delikatare kunde den ha varit. Jag är visst inte böjd att bli drottning i ett land som Sverige och maka åt en sådan som Gustaf IV Adolf. Faster får ta i betänkande också en annan sak af vikt. Jag är grekiskt religiös, Gustaf Adolf lutheran... och hvad mig beträffar är jag då inte alls böjd att öfvergifva min religion för ett sådant parti.»

Kejsarinnans ögon drogo hotfullt ihop sig, och med en kraftig smäll i bordet med snusdosan, förklarade hon kärft och bestämdt:

»Då får han kasta om sin religion. Han har två offer att välja: en god maka eller en dålig religion.»

»Då väljer nog den tjurskallen — med förlof — den goda makan,» svarade Alexandra i hånfull ton.

Kejsarinnan återfick inte sitt glada leende utan satt tyst och sluten en god stund efter nämnda samtal. Slutligen reste hon sig och gick sakta ut ur rummet.

»Vi få väl se tiden an...» sade hon och försvann bakom sidenportieren.

Vid audienstimmen var rummet, där audienssökande väntade på att få företräde, fullproppadt. Där sågos ädlingar, borgare och bönder, damer och herrar ur diplomatin och konsulärer, som vunnit kejsarinnans bevågenhet.

Strax före den utsatta tiden för mottagningen gick som ett sus genom salen: »svenske konungen,» och in trädde en ung, vacker men något grand tymplig man, följd af en i idel bukter krusande hofman och en äldre resignerad herre. Öfverstekammarherren, som mottagit följet utanför palatset, gaf anvisning på tvenne bekväma emmor i blått och guld, som konungen och hertig Karl abonnerade för sin del. Reuterholm fick slå sig ner på en mindre bekväm stol något till vänster om konungen. Länge behöfde emellertid konungen med följe inte vänta, förrän dörrarna slogos upp på vid gafvel och kejsarinnan ikläd full gala trädde ut, under det den församlade skaran reste sig, bönderna och borgarna föllo på knä. Hon gick gladt nickande åt höger och vänster, fram till Gustaf Adolf och växlade kyssar på kinden, hvarefter hon vände sig till hertigen, som gaf henne en komplimang på franska. Efter denna enkla välkomsthälsning skred följet in genom de breda dörrarna, hvilka åter tillslötos, lämnande de audienssökande i pinsam väntan.

(Forts.)

BREFLÅDA

REDAKTIONENS BREFLÅDA

Kvarliggande svar på frågorna 320, 326, 332 och 362 signaturerna 26 år, Förtviflad, Öfvergifven, Bekymrad mor erhållas mot insändande af adress och dubbelt porto.

T. M. S. Nej, intet af dessa vers kan användas.

Alar Hede. Vi ha inte lyckats upptäcka någon sens moral alls, hvarken »naiv» eller spetsfundig.

X 1917. Afböjes tacksamt. Vi äro för tillfället mera böjda för lättare gods.

ÖSMO-LOTTERIET
till förmån för
Stockholms Folkskollärarinnors Husmoderskola.

15,000 VINSTER.
Var 7:de lott vinner.
Sammanlagt vinstvärde 110,000 kr.
Pris pr lott 2 kronor
(+ 10 öre för stämpel).
Endast svenska varor.
Dragning senast december 1917.

Huvudvinster:

	Värde Kr.
1. Lantegendomen Karö i trakten av Dannemora, om 21 tld åker och äng, 33 1/2 tld skogs- och hagmark, avverkningsbar ståndskog till värde av c:a Kr. 3,000 —. Corps de logis om 4 rum och kök,, talrika andra byggnader m. m.	8,000:—
2. "Lillstugan", vinterbonad villa om 3 rum och kök, uthus m. m. å fri och ej en grund vid Tungelsta jvgst.	7,500:—
3. Möblemang till 3 rum från Nord. komp.	5,000.—
4. Sportstuga om 2 rum och kök ritad av arkitekt Odel	3,000:—
5. Antik klaffbyrå, valnöt med inläggningar	2:000:—
6. Motorcykel från Husqvarna	1.975:—
7. Sängkammarmöbel, polerad björk	1,400:—
8. Antikt skåp, alm, jakaranda och valnöt	1,200:—
9. Tennsamling m. hyllor	1,000 —
10. "Senta", byst i marmor av John Runer	1,000:—
11. Dampäls, bisam med beslagning och muff av bäver	900:—
12. Juvelring, safir, briljanter och platina	850:—

ÖSMO-LOTTERIET

Insänd rekvisition, märkt I. 1., adress Osmo-Lotteriet, Artillerigatan 60, Stockholm, hvarefter lotter sändas mot postförskott för lotterna à Kr. 2:10 pr lott jämte kostnad för porto och dragningslista.

Dragningslistan, som utkommer 2 à 3 veckor efter dragningen, tillställes utan särskild begäran enhvar, som köpt lott direkt ifrån hufvudkontoret.

Förvaring av kött, smör, ägg m. m.
för kortare och längre tid av Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala är verkligen en bok för dagen. Nu äger den stora nedslaktningen rum och nu gäller det för husmodern att rationellt konservera de kött- och fettvaror som ställas till hennes förfogande. En bättre vägledare på området än ovannämnda, just utkomna bok, står ej till hennes förfogande, kortfattad, grundlig och klart skriven som den är. — Pris 1 kr.; kart. 1:50, i varje bokhandel och från
Svenska Andelsförlaget, Stockholm.

Sveriges elegantaste biografteater.
2 föreställningar dagligen
kl. 7—9, 9—11 e. m.

Annonsera i Idun!

Ett oöfvertraffat försköningsmedel för såväl händer som ansikte är
Crême d'Artist
Den har en underbar verkan att föryngra och förskönа genom sin renande verkan å porerna samt sin förmåga att göra huden skär och genomskinlig. Efterlämnar icke någon som helst fettglans. Ypperligt medel mot såväl köld som hetta. Tillverkas af fackman.
Pris 2:50 + porto direkt från "Depot d'Artist," Iduns exp f. v b.

Nyhet!
MÖNSTERBOK
utgiven av
Augusta Abrahamsson.
innehållande olika mönster i modern stil för vit brodyr. 32 sidor. Pris 1:50 hos bok- och pappershandlare samt hos utgivarinnan, Holländaregat. 26 A, Stockholm V. Riks V. 978. A. T. V. 481.

LEDIGA PLATSER

Sänd aldrig originalbetyg utan endast bestyrkta *avskrifter* när Ni svarar på annons om ledig plats.

UNGKARLS HUSHALLERSKA. En bättre, stadgad flicka med trefligt och godt sätt och villig åtaga sig att med hjälp till gröfre sysslor sköta hushållet i ett ungkarlshem å Partille (15 min. järnvägsresa fr. Gbrg) erhåller plats den 1 nästa jan. Svar med foto, uppgift om föreg. sysselsättning samt löneanspråk till Kronolänsman Gedda, Styrsö.

ANSPRÅKSLÖS, bättre flicka, gladlynt och barnkär, kunnig i sömnad och finare handarbeten, får — mot fritt vivre — plats som hjälp och sällskap i ämbetsmannafamilj med 2 barn. Ej eget rum. Svar, helst med foto, sändes till »Fru S.», Lidingö Villastad p. r.

MOT FRITT VIVRE får barnkär, bildad flicka plats som husmors hjälp och sällskap i herrgård på landet. Sv. t. »At once», Hällevadsholm p. r.

Platsen som
Tvättföreståndarska vid Östersunds Hospital
blir ledig den 1 februari 1918.

Aflöningsförmånerna äro: lön 495 kr. samt krigstidstillägg, som innevarande år utgår med 25 % härå, ålderstillägg om 10, 20 och 40 % å begynnelselönen efter resp. 2, 5 och 10 års tjänst, bostad — möblerad dublett — med lyse och värme, tvätt och funktionärskost samt rätt till 21 dagars semester årligen.

Sökande, som skola förete intyg om kompetens att förestå en större tvättinrättning samt ett omfattande linneförråd, insände före den 15 dec. sina handlingar till
HOSPITALSKONTORET.

Husföreståndarinna.
Hos änkling i landsortsstad med barn i skolåldern, finnes plats ledig 1 januari för barnkär, duglig, ordentlig, sparsam och stadgad person med godt och vänligt sätt. Svar med uppgift på löneanspråk och referenser samt helst foto torde sändas till »L. A.», Vänersborg p. r.

Lärarinna.
anspråkslös och med godt sätt mot barn och som med intresse kan undervisa två flickor (7 och 9 år) i vanliga skolämnen samt språk och helst äfven musik får plats på landtegendom i mellersta Sverige. Svar med rek., lönepret. och (helst) foto sändes till »Två flickor», Iduns exp.

Barnfröken,
ej under 25 år, bildad, musikalisk och framförallt barnkär samt med god förmåga att handleda barn, får plats omkr. 15 jan. för 4 barn, 8—6—4—2 år. Lön 30 r. Svar med betyg, ref., foto och åldersuppgift till »Barnkär», Iduns exp. f. v. b.

Husmor.
Enkel, bildad husmor, som med sparsamhet, ordning och intresse är villig sköta hemmet för medelålders änkling med en flicka om sex år, får plats omkring 15 dec. i år. Svar innehållande rek., ålder och löneanspråk sändas till »Absolut barnkär», Dagens Nyheters Annonskontor, Stureplan, Stockholm.

Lärarinne-platsen
vid Rottnekvarns Landthushållsskola är ledig att tillträda den 1 mars 1918.

Som kompetens fordras landthushållslärarinneexamen. Undervisningsskyldighet vid två landthushållskurser med därtill hörande kortare kurser. Lön 1 000 kr. Närmare upplysningar lämnas af skolans föreståndarinna.

Ansökan insändes före den 10 dec. till Styrelsen. adr. Rottne, Riks 5.

Söker Ni plats
på något af den kvinnliga verksamhetens områden?
Kom då ihåg
att ett beprövadt och af tusentals kvinnliga platssökande med bästa resultat användt förfaringssätt är att sätta in en liten annons i IDUN. En platsannons — 10 mm. stor — kostar endast 2 kr. 50 öre. Beloppet insändes i postanvisning, hvarvid texten lämpligen skrifves å postanvisningsblanketten.

PLATSSÖKANDE

GYMNASTER, SJUKSK., BARNSKÖterskor, barnfr., exam. o. med god prakt., husmorshjälp, unga, bildade flickor söka platser. Palmquist & C:o, 17 Malmskillnadsgat., Sthlm.

BILDAD, MEDELÅLDERS FRÖKEN af god familj önskar plats som sällskap och hjälp åt äldre dam. Svar snarast möjligt till »Ensamstående», Iduns exp.

BÄTTRE FLICKA önskar komma i finare familj att praktisera och deltaga i husliga göromål. Svar till »Familjemedlem 1918», Klefshult p. r.

UNG FLICKA önskar nu eller inst. jan. plats hos ensam dam eller liten familj som hjälp och sällskap. Helst i Göteborg. Svar till »Någon lön, »Iduns exp. f. v. b.

BARNFRÖKEN med goda rek. önskar snarast sysselsättning. Har genomgått barnavård. Svar till »Familjemedlem», Iduns exp. f. v. b.

UNG FLICKA önskar under 1—2 månaders tid, från början af dec. räknadt, plats i Stockholm. Gladlynt, arbetsvan och kunnig med litet af hvarje. Svar genast till »Pålitlig», Iduns exp. f. v. b.

UNG, HUSLIG LÄRARINNA önskar under julfer. dec.—jan. komma till ett bättre hem för att delt. i hemmets skötande. Är äfven villig att undervisa barn. Svar till A. Gillberg, Sandviken.

LÄRARINNA önskar 15 dec.—1 febr. mot fritt vivre plats i familj i Dalarne eller dess närhet. Svar till »Postfack 27», Söderbärke.

BILDAD DAM med gladt lynne önskar i början af dec. plats i fint hem såsom sällskap. Är skicklig i finare handarbeten och van vid alla inom ett hem förefallande göromål. Lönepret. 50 kr. pr mån. Goda ref. finnas. Svar till »Sällskap», Iduns exp. f. v. b.

28-ÅRIG NORRLÄNDSKA, van vid sjukvård, husliga göromål samt sömnad, önskar, efter nyår, plats i godt hem som husmors hjälp eller ock som vårdarinna till äldre herre eller dam. Svar till »B.», Iduns exp. f. v. b.

I FAMILJ eller hos ensamstående önskar flicka (modist), som är ledig jan., febr., mars, plats. Är prakt., huslig, sykunnig. Ref. finnas. Svar till »Gemensam nytta», Varberg p. r.

UNG, BÄTTRE FLICKA önskar, i midten af jan., plats i familj som skrifbiträde och att hjälpa till med husliga göromål. Svar till »Familjemedlem», Bygdeå p. r.

Engelbrekts Sjuksköterskebyrå.
Riks tel. 171 81. Allm. tel. 241 13.
Valhallavägen 115, II.

Utsänder Ex. Sjuksköterskor, Barnsköterskor samt enklare Sköterskor, Biträden till Sjukhus.

Allm. Svenska Sjuksköterskeförening. Sjuksköterskehem,
Katrinavägen 9 B. Stockholm.
Rikstel. 94 27. Allm. 318 97.
Filial och sjuksköterskehem Ljusdal. Riks. 24. Utsänder exam. sjuksköterskor dygnet om till alla slags sjukvård, vikariat och fasta platser.

26 årig lantbrukardotter
önskar på nyåret plats i familj (gärna prästgård) som husmors hjälp och sällskap. Är van och villig att deltaga i alla i ett hem förekommande göromål. Tacksam för svar märkt »A. L.» till Iduns exp. f. v. b.

Plats önskas
på nyåret i godt hem som husmors verkliga hjälp af 31-årig flicka, kunnig i enkel matlagning, handarbeten och klädsöm. Helst på större landtegendom där jungfru finnes. Vid lön fästes ej afseende, mera vid ett vänligt bemötande. Svar till »Familjemedlem», N. Ströö p. r.

Lärarinna
önskar plats i familj under ferierna. Kunnig i syning och finare handarb. Svar till »Lärarinna», Iduns exp.

Flicka
van vid sjukvård, önskar plats som hjälp och sällskap åt sjuk person. Äfven villig till hjälp af andra lättare sysslor. Tacksam för svar snarast till »Anna», Box 64, Norrköping.

22-årig stadsflicka,
förut anställd å sjukhus, önskar nu under husmors ledning praktik i ett hems skötande, helst på landet. Svar mottages tacksamt adr. »Britta», Box 64, Norrköping.

ENGLISH LADY (28)
desires position in Sweden as Governess, or Nursery Governess in family. Well travelled in America and Australia. Usual subjekts & elementary French. Excellent music (certificated). Very moderate salary for comfortable home. Highest references from both English and Swedish families. Address: Gibbons, Anglo-Continental Mines Co., 22 Austin Friars, London E. C. 2.

Kvinnlig arbetskraft
inom såväl hemmens som andra kvinnliga arbetsområden kan Ni
med bästa resultat
erhålla genom att sätta in en annons i IDUN, specialorganet för kvinnliga platsannonser af alla slag.
En annonsplats — 10 mm. stor — kostar endast 2 kr. 50 öre. För större annonser beräknas ett pris af 25 öre pr mm. därutöfver.

LÄRARINNA önskar under ferierna 8 dec.—15 febr. plats i familj för att mot fritt vivre lära och deltaga i hemmets sysslor. Svar till »Intresserad», Iduns exp.

Examinerad, bildad barnsköterska,
som äfven genomgått kurs vid barnsjukhus, önskar plats att sköta friskt eller sjukt barn eller såsom vik. föreståndarinna vid barnhem e. d. 7 års praktik, dels som privatsköterska, dels som lärarinna i spädbarnsvård. Genomgått 8 kl. läroverk, kunnig i linnesömnad. Svar märkt »S. 1889», Iduns exp. f. v. b.

Arbetsam, enkel bättre flicka,
kunnig i matlagning, bakning o. s. v., önskar genast plats, helst i hem på landet, att där utföra en jungfrus sysslor. Genomgått husmodersskola och förestått hushåll. Tacksam för svar till »Bohusländska, 25 år», Iduns exp. f. v. b.

18-årig, bildad, musikalisk
barnkär flicka önskar att som familjemedlem komma i prästeller bättre landtbrukarehem inst. jan., för att under god husmoders ledning lära sig ett välordnadt hems skötsel. Lön önskas icke, däremot fritt vivre och tvätt samt helst eget rum. Svar till »Märtha», Iduns exp.

Handarbetslärarinna
som undervisat i linnesömnad, klädsömnad och konstsömnad vid utbildningsanstalt för handarbetslärarinnor samt genomgått Handarbetets Vänners teor. och prakt. väfkurs, önskar plats snarast. Svar till »Handarbetslärarinna 1917», Iduns exp. f. v. b.

INACKORDERINGAR

DISKRET INACK. önskas några mån. af obemedlad flicka, helst mot fritt vivre. Önskar deltaga i hushåll samt är kinnig i handarb. och något sömnad. Tacks. för svar till »M. X», Iduns exp. f. v. b.

Ung Skånemålare
önskar under stundande vinter, i och för studier, inackordering i vacker trakt af Värmland eller Dalarne (ev. i konstnärsfamilj). Svar märkt »B. L.», Box 28, Simrishamn.

Doktorinnan Vilma Erikssons Hvilohem,
beläget 15 min. skogsväg från Arvika. Adr. Högåsen, Arvika. Bröstklena mottagas ej.

Inackordering önskas.
God inackordering med deladt, tillräckligt stort rum, önskas från vårterminens början för tvenne flickor, 16 och 18 år, gående i elementarskola å Östermalm. Svar till »16—18 år» afhämtas å Iduns exp.

God helårsinackordering
å hvilohem, hem för ålderstigna eller annat lämpligt hem, helst i södra Sverige, önskas af en 50-årig något nervklen prästdotter. Betalar 900 kr. för år. Har egna möbler och linne. Svar till »God helårsinackordering», Iduns exp. f. v. b.

Tyra Rinmans
Konvalescenthem för barn
Rikstel. Hindås.
mottager såväl friska som klena, ej smittosamt sjuka barn. Skolundervisning, kindergarten och pianospelning. Kompetenta lärarinnor. Öppet under julferierna. Prospekt.
Tyra Rinman,
Ex. sjuksköterska.

OUMBÄRLIG I ALLA HEM!

IDUNS KOKBOK

6:TE UPPLAGAN UTKOMMEN
PRIS KR. 6: —

Annonsera i Idun!

En Stockholmsroman
af
ANNA WAHLENBERG
EN SPION
Pris 5:50
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

X-Ray
Indirekt X-Ray-belysning — graciös, elegant, pricken över i'et.
Begär vår X-Ray-broschyr N:o 3.
Nordiska X-Ray-Reflektor A. B.
STOCKHOLM. GÖTEBORG. MALMO.

Crême Alma,
mot röda näsor, döljer rodnaden och återställer huden i normalt skick. Blekande och lifgifvande. Pris 5 kr. + porto.
Crême Rhodos,
mot pormaskar, oren, fet hud och små kvisslor. Pris 3 kr. + porto.
Maria Enquist,
Institut för skönhetsvård och plastiska operationer.
Biblioteksgatan 6—8, Stockholm.
Råd gifvas kostnadsfritt och förfrågningar besvaras omg.

Billigaste priser! Stor sortering. Försäljare sökas. Begär prosp. Många andra lättsålda art. klar. Julpresenter.
Sv. Kolladfabriken, Näsviken

"På säker grund byggas solida hus — en väl placerad annonsering förfelar icke målet".
Idun som är jämnt spridd öfver hela landet ställer gärna sin erfarenhet till Eder tjänst.

BENNO BECKEMANS
FOTOGRAFISKA MAGASIN
15 DROTTNINGGATAN 15
STOCKHOLM.
FRAMKALLAR-KOPIERAR-FÖRSTORAR

Professor Cederschiöld

behandlar med egna massagemetoder mag-, tarm-, reumatiska- och nervåkommor m. m. Obs.! Nässvalgkatarr (kronisk snufva) behandlas med instrument smärtfritt. Hvardagar 10—12 o. 2—5. Grefturegatan 15. A. T. 184 51.

Doktor Heüman

Kungsportspl. 2, Göteborg. Tel. 45 46.

Elektrisk behandling

(för nervsjukdomar och reumatiska åkommor).

D:r A. KARSTEN

Medicinskt Elektricitets-, Ljus- och Röntgeninstitut

Kungsgatan 60, STOCKHOLM

Behandling af

reumatiska åkommor

Gymnastikdirektörsexamen

aflägges efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.

Ny kurs börjar den 14 sept.

Prospekt genom *Kapten J. Thulin, LUND.*

Göteborgs Gymnastiska Institut

Fullständigaste ettåriga kurs i **Sjukgymnastik och Massage**

Nästa årskurs börjar i Jan

Begär utförligt prospekt!

Doktor A. Kjellbergs

Kurs i massage och sjukgymnastik.

Begär prospekt!

Stockholm. : : Holländaregatan 3.

Kurs i massage och Sjukgymnastik

STOCKHOLMS MASSAGE- & GYMNASTIK-INSTITUT

Biblioteksgatan 28

Begär prospekt!

Hennaextrakt oöfverträffligt och oskadligt hårfärgningsmedel i alla nyanser. Pris Kr 7:50 + Porto. Diskret försändelse.

Hennapulver i paket. Pris Kr. 2.50, 3.— och 4.— + porto.

Franska Parfymmagasinet,

Hofleverantör

21 Drottninggatan, Stockholm.

Majorskan Edmanns Ideale-crème

dagligen använd gör ansiktshuden mjuk och sammetslen och är säkert medel mot nariga, röda och spruckna händer. Pris 2,50 i Parfym- och Kemikalieaffärer.

Röd näsa

botas med kosmetiskt preparat genom enkel kur i hemmet. Hudrodnaden neutraliseras genast; efter en tid blir resultatet definitivt. Under lång tid användt med utmärkt resultat. Erhålles på hvarje apotek för 65 öre. Beskrifning mot 2 portofri Recept jämte bruksanvisning diskret mot postförskott à 3:— kr. efter anmälan till Box 68, Örebro.

Annonsofferter utbedes.

Kylsalvan FROSTIN

är ett af fackmän utexperimenteradt, absolut ofarligt medel mot frostskador å såväl ansikte som händer. Mer än 15-årig frostskada botad! Ingen humbug. Stor efterfrågan. Pris 3:75 + porto direkt från fru A. Hellberg, Box 234, Stockholm.

Missprydande hårväxt utrotas med Trianonpasta

utan efterlämnande av märken eller rodnad i huden. Absolut ofarligt, luktfritt medel — icke pulver. Bättre än elektrolytisk beh. Anv. dagl. med osvikl. framgång i min praktik för skönhetsvård vid behandl. såväl i ansiktet som å kroppen. Pris 5 kr. Till landsorten mot postförsk. utan ang. av inneh. Maria Enquist, Institut för Skönhetsvård och Plastiska operationer, Biblioteksgatan 6—8, Sthlm. Råd givas kostnadsfritt och förfrågn. besvaras omgående.

R. 160 66. A. 226 62.

Wessel & Vett

Kungl. Hofleverantör

MALMÖ

S. SVERIGES STÖRSTA VARUMAGASIN

Orientalisk mattutställning

pågår 1 Okt —23 Dec. Gust Ad Torg 6 mitt emot katolska kyrkan

Lektioner i Linnesömnad,

Kurser på 2, 4 eller 8 veckor.

Enstaka lektioner efter öfverenskommelse. För elever kan rum anskaffas.

Karin Egnér.

R. T. 35 30. Sibyllegatan 36, Stockholm. A. T. 210 04

Fröknarne Kugelbergs

Konvalescenthem för Barn,

OLOFSFORS

vid Dala-Husby, 17 km. från Hedemora. Referenser: Doktor *Erik von Bahr,* Uppsala. Prospekt sändes på begäran. Postadr.: Olofsfors pr Dala Husby. Rt Dala-Husby 8 *Karin o. Ulla Kugelberg.*

Utmärkta organ

för

annonsering i landsorten

äro följande tidningar:

Arvika: Arvika Tidning.
Avesta: Avesta-Posten.
Borlänge: Borlänge Tidning.
Borås: Borås Tidning.
Eksjö: Eksjö-Tidningen.
Engelholm: Engelholms Tidning.
Eskilstuna: Eskilstuna-Kuriren.
Falun: Falu-Kuriren.
Gefle: Gefle-Posten.
Halmstad: Hallandsposten.
Hedemora: Södra Dalarnes Tidning.
Hälsingborg: Helsingborgs Dagblad.
Härnösand: Hernösands-Posten.
Höganäs: Höganäs Tidning.
Jönköping: Smålands Allehanda.
Kalmar: Barometern.
Karlskrona: Karlskrona-Tidningen.
Karlstad: Karlstads-Tidningen.
Katrineholm: Katrineholms-Kuriren.
Kristinehamn: Ansgarii-Posten.
Landskrona Landskrona-Posten.
Linköping: Östgöten.
Luleå: Norrbottens-Kuriren.
Malmö: Skånska Aftonbladet.
Mariestad: Tidning för Skaraborgs län.
Mora: Mora Tidning.
Norrköping: Östergötlands Dagblad.
Nyköping: Södermanlands Nyheter.
Nässjö: Nässjö-Tidningen.
Oskarshamn: Oskarshamns Tidningen.
Sköfde: Skaraborgs Läns Annonsblad.
Sundsvall: Sundsvalls-Posten.
Trelleborg: Trelleborgs Allehanda.
Uddevalla: Bohusläningen.
Umeå: Västerbottens-Kuriren.
Uppsala: Tidningen Upsala.
Visby: Gotlänningen.
Västerås: Vestmanlands Läns Tidning.
Växiö: Smålands-Posten.
Ystad: Södra Skåne.
Örebro: Örebro Dagblad.
Örnsköldsvik: Örnsköldsviks-Posten.
Östersund: Jämtlands-Posten.
Östhammar: Östhammars Tidning.

Våra små "slitvargar"

behöfva nya kläder.

PRENUMERERA NU GENAST PÅ

"BARNGARDEROBEN"

Illustrerad tidning för barnkläders förfärdigande. Dubbelsidig mönsterbilaga gratis till hvarje nummer.

Prenumeration verkställes å närmaste postanstalt eller bokhandel. Priset är ännu endast 30 öre pr nummer.

Iduns Expedition, Stockholm.

Köld och blåst förstör Eder hy om Ni ej skyddar Eder med

Mitigen.

För småttingarna!

Julsats n:r 1 (4—5 år), n:r 11 (6—8 år), hvardera å 10 påbörjade arbeten. Pr sats 2:50 + frakt och emballage 75 öre. Mot postförskott från Kindergarten, Strängnäs.

För hemväfning intresserade

Hemväfning läres lätt och blir mera omväxlande efter en kurs pr korrespondens i mönsteruttagning med dithörande ämnen. Tillskrif väfmästare Ivar Nilsson, Säter.

Norrlandsgatan 16, Stockholm.

Allm. tel. 98 15.

Undervisning i konstbroderi, knyppling, kläd- och linnesöm samt barnkläder. Prospekt på begäran.

ELSA WALLMARK,

Lärarinna i S:ta Birgittaskolan 1911—1917.

Gosskola.

Rektor Laurells Skolhem

i Värmland rekommenderas Godt hem samt effektiv enskild undervisning t. o. m. Ring I. Äfven rekreationshem för klena och veka individer.

Telefon- o. Postadress: *Nässundet*

Frimärken

i faksimil. Kompl. af frimärksaml. Inköp försäljning, byte Priskurant gratis och franko. Profsändning

F. Fournier's Eftr.

GENF B Schweiz.

Grått Cheviot-Strumpgarn

säljes i mindre poster mot postförskott till kr. 12:80 pr kg. Garnprof mot 10 öre i frimärken. Kristinedals, Lidköping.

MUSIK-INSTRUMENT

Endast prima och väl justerade: Gitarrer, mandoliner, gitarrmandoliner, gitarrlutor, violiner, violonceller, cittror, konsertinor, dragspel, flöjter, klarinetter, mässingsinstrument, sextetter af förstklassig svensk och böhmisk tillverkning, trummor, fodral, strängar och öfriga tillbehör. Triumphoner (talapparater och ljudskifvor med frälsningsarméstycken. Orglar från främsta fabriker. Hög rabatt vid extra kontant köp af orglar.

Frälsningsarméns Handelsdepartement,

Östermalmsgatan 24 och 26, Stockholm 5.

Telefoner: Riks 85 81, Allm. 63 72.

Filial: S. Allégat. 9, Göteborg. Rikst. 73 76

Rikt illustrerad varukatalog, innehållande fullständiga varu- o. prisuppgifter, sändes på begäran gratis och franko.

Lefnadstolkningar

utarbetas af skicklig astrolog. Uppgif födelsedag och -år, födelseort, namn och fullständig adress samt bifoga 30 öre i frimärken. Åberopa denna tidning.

ASTROLOG WILH. LEIDNER, Strömgatan n:r 10, Kalmar.

Husmödrar!

Köp torkade rönnbär till marmelader, geléer, bakverk m. m. för vinterbehof.

Tjäders Fröhandel,

1 Stora Nygatan och 7 Oxtorgsgatan, Stockholm 2.

Höjden

AF TEKNISK FULLANDNING OCH HÅLLBARHET

Svenskt fabrikat

Husqvarna Symaskin

Underlivslidande

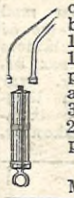

och dylikt undgås bäst genom bruk af lifmoderspruta. Pris 10, 12, 14 kr., med båda rören 15, 18, 20 kr. Vid köp recept på lämpliga lösningar samt anatomisk bild. Noliberpulver 3 kr. pr ask. Lifmoderspeglar 2:50. Prislista mot 10 öre porto.

CARL G. SCHRÖDER,

Möllevångsgatan 53 b, Malmö

HUSMODERNS KALENDER 1918.

Oumbärlig för husmödrar.

5:e årg. innehåller **fullständig almanack.** Rikhaltigt, allmännyttigt innehåll. Bemärkta författare Rikt illustrerad. Upplysande instruktiv. Omväxlande. Lämplig julklapp! Pris: klotb. 1.50. Erh. i bokhandeln. Omtyckt! Lättsåld! Hög rabatt i parti direkt från

Lindblads Förlag, Uppsala.

Gynna Iduns Annonsörer!

Idun utgifves denna vecka i A och B.

Wilhelmssons Boktr. A.-B., Stockholm 1917.